

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Analýza zadluženosti vybraných obcí

Bc. Aneta Machačná

**Diplomová práce
2015**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Aneta Machačná**
Osobní číslo: **E13026**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Analýza zadluženosti vybraných obcí**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza zadluženosti vybraných obcí za sledované období 2001-2013. Výběr obcí bude dle zvolených kritérií, které budou zohledňovat velikost obce, geografickou polohu obce, občanskou vybavenost obce, strukturu obyvatelstva obce, podnikatelské prostředí, atd. Součástí řešení bude analýza nástrojů, které obce využívají k eliminaci či minimalizaci jejich zadluženosti.

Osnova:

- Teoretická východiska financování územních samospráv.
- Analýza zadluženosti jednotlivých obcí podle zvolených kritérií.
- Analýza nástrojů vedoucích k eliminaci či minimalizaci zadlužení vybraných obcí.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ARMSTRONG, H.: Regional economics and policy; 3rd ed. Oxford Blackwell, 2000
DAFFLON, B.: Local public finance in Europe: balancing the budget and controlling debt. Cheltenham Edward Elgar, c2002
JÍLEK, M.: Fiskální decentralizace, teorie a empirie; Vyd. 1. Praha ASPI, 2008
KUBANOVÁ J.: Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi; Vyd. 3., dopl. Bratislava Statis, 2008
PEKOVÁ, J.: Finance územní samosprávy: Teorie a práce v ČR; Vyd. 1. Praha Wolters Kluwer Česká republika, 2011
PROVAZNÍKOVÁ, R.: Financování měst, obcí a regionů; 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha Grada, 2009
Zákon č. 128/200 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 243/200 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 250/200 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Vedoucí diplomové práce:

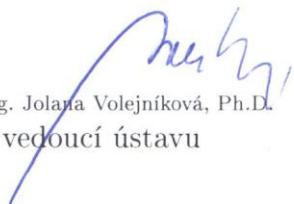

Ing. et Ing. Veronika Linhartová, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 29. září 2014

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2015

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. října 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2015

Bc. Aneta Machačná

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych rád poděkovala svému vedoucímu práce Ing. et Ing. Veronice Linhartové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala starostům analyzovaných obcí za poskytnuté informace a názory k problematice zadluženosti obcí.

ANOTACE

Diplomová práce je věnována analýze zadluženosti vybraných obcí. V úvodu práce je charakterizována veřejná správa a druhy fiskálního federalismu jako teoretická východiska pro financování územních samospráv. Dále je zde pojednáno o obci, její působnosti a rozpočtu. Druhá část práce je věnována zadluženosti obcí. Jedna z kapitol je věnována zadluženosti obcí v České republice a nástrojům, které obce používají k minimalizaci jejich zadluženosti. Poslední část práce je věnována analýze zadluženosti obcí vybraných na základě definovaných kritérií.

KLÍČOVÁ SLOVA

Veřejná správa, fiskální decentralizace, obec, rozpočet obce, zadluženost obce

TITLE

Analysis of Municipal Debt

ANNOTATION

This thesis deals with the indebtedness of municipalities. The introductory part characterizes public administration and types of fiscal federalism as theoretical base of financing municipalities. It also contains information about municipality, its agency and budget. The following part deals with indebtedness of municipalities. One of the sections contains information about indebtedness of municipalities in the Czech republic and instruments which are applied to minimize its debt. The final part is devoted to analysis of municipal debt of municipalities which were chosen according to defined criterions.

KEYWORDS

Public administration, fiscal decentralization, municipality, municipal budget, municipal debt

Obsah

ÚVOD	11
1 ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA A VÝCHODISKA JEJÍHO FINANCOVÁNÍ.....	13
1.1 Decentralizace veřejné správy	13
1.2 Fiskální federalismus	15
1.2.1 Modely fiskálního federalismu.....	16
1.2.2 Model fiskálního federalismu v ČR	19
1.2.3 Fiskální decentralizace	20
1.3 Obec	21
1.3.1 Působnost a orgány obce	22
1.3.2 Hospodaření obce.....	24
1.3.3 Příjmy obecního rozpočtu	28
1.3.4 Výdaje obecního rozpočtu.....	30
2 ZADLUŽENOST OBCÍ A JEJÍ REGULACE.....	32
2.1 Zadluženost obcí v ČR.....	32
2.2 Příčiny zadluženosti municipalit.....	34
2.3 Možné důsledky nadměrné zadluženosti	35
2.4 Nástroje regulace zadluženosti	35
2.4.1 Pravidla hospodaření obce.....	35
2.4.2 Pravidla pro tvorbu rozpočtů	36
2.4.3 Přezkoumávání hospodaření obcí	37
2.4.4 Regulace emise komunálních dluhopisů	38
2.4.5 Finanční ústava.....	38
2.4.6 Rating obcí	39
2.4.7 Ukazatel dluhové služby	40
2.4.8 Monitoring hospodaření obcí	41
2.5 Regulace zadluženosti obcí v Evropě.....	43
2.6 Ukazatele zadluženosti.....	43
3 ANALÝZA ZADLUŽENOSTI VYBRANÝCH OBCÍ	45
3.1 Chotyně.....	45
3.2 Velká Kraš.....	48
3.3 Velká Jesenice	50
3.4 Střížovice	52
3.5 Machová.....	54
3.6 Semín.....	56
3.7 Líšňany.....	59

3.8	Královské Poříčí.....	61
3.9	Hrušovany	63
3.10	Závišice.....	65
3.11	Olovnice	67
3.12	Vavřinec.....	69
3.13	Bory	71
3.14	Nástroje používané obcemi k regulaci zadluženosti.....	73
	ZÁVĚR	75
	POUŽITÁ LITERATURA	77
	SEZNAM PŘÍLOH	81

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Chotyně (v Kč).....	47
Graf 2: Vývoj celkové zadluženosti obce Chotyně (v %).....	47
Graf 3: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Velká Kraš (v Kč).....	49
Graf 4: Vývoj celkové zadluženosti obce Velká Kraš (v %).....	49
Graf 5: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Velká Jesenice (v Kč).....	51
Graf 6: Vývoj celkové zadluženosti obce Velká Jesenice (v %).....	52
Graf 7: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Střížovice (v Kč).....	53
Graf 8: Vývoj celkové zadluženosti obce Střížovice (v %).....	54
Graf 9: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Machová (v Kč).....	55
Graf 10: Vývoj celkové zadluženosti obce Machová (v %).....	56
Graf 11: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Semín (v Kč).....	58
Graf 12: Vývoj celkové zadluženosti obce Semín (v %).....	58
Graf 13: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Líšňany (v Kč).....	60
Graf 14: Vývoj celkové zadluženosti obce Líšňany (v %).....	60
Graf 15: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Královské Poříčí (v Kč).....	62
Graf 16: Vývoj celkové zadluženosti obce Královské Poříčí (v %).....	62
Graf 17: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Hrušovany (v Kč).....	64
Graf 18: Vývoj celkové zadluženosti obce Hrušovany (v %).....	64
Graf 19: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Závišice (v Kč).....	66
Graf 20: Vývoj celkové zadluženosti obce Závišice (v %).....	66
Graf 21: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Olovnice (v Kč).....	68
Graf 22: Vývoj celkové zadluženosti obce Olovnice (v %).....	68
Graf 23: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Vavřinec (v Kč).....	70
Graf 24: Vývoj celkové zadluženosti obce Vavřinec (v %).....	70
Graf 25: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Bory (v Kč).....	72
Graf 26: Vývoj celkové zadluženosti obce Bory (v %).....	72

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Centralizovaný model fiskálního federalismu.....	17
Obrázek 2: Decentralizovaný model fiskálního federalismu.....	18
Obrázek 3: Kombinovaný model fiskálního federalismu.....	19
Obrázek 4: Model fiskálního federalismu v ČR.....	20

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj dluhu obcí v letech 2001 - 2013 (v mld. Kč).....	33
Tabulka 2: Vývoj dluhu obcí v letech 2001 - 2013 bez vlivu hl. m. Prahy, Plzně, Brna a Ostravy (v mld. Kč).....	34
Tabulka 3: Vývoj průměrného ratingového hodnocení obcí v letech 2005 - 2012	40
Tabulka 4: Výčet ukazatelů SIMU	42
Tabulka 5: Vývoj příjmů a výdajů obce Chotyně (v Kč)	46
Tabulka 6: Vývoj příjmů a výdajů obce Velká Kraš (v Kč).....	48
Tabulka 7: Vývoj příjmů a výdajů obce Velká Jesenice (v Kč).....	50
Tabulka 8: Vývoj příjmů a výdajů obce Střížovice (v Kč).....	53
Tabulka 9: Vývoj příjmů a výdajů obce Machová (v Kč).....	55
Tabulka 10: Vývoj příjmů a výdajů obce Semín (v Kč).....	57
Tabulka 11: Vývoj příjmů a výdajů obce Lišňany (v Kč)	59
Tabulka 12: Vývoj příjmů a výdajů obce Královské Poříčí (v Kč).....	61
Tabulka 13: Vývoj příjmů a výdajů obce Hrušovany (v Kč)	63
Tabulka 14: Vývoj příjmů a výdajů obce Závěšice (v Kč)	65
Tabulka 15: Vývoj příjmů a výdajů obce Olovnice (v Kč)	67
Tabulka 16: Vývoj příjmů a výdajů obce Vavřinec (v Kč).....	69
Tabulka 17: Vývoj příjmů a výdajů obce Bory (v Kč).....	71

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CCB	Czech Credit Bureau
ČOV	Čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
P	Příjmy
PNFV	Přijaté návratné finanční výpomoci
PO	Právnícká osoba
RUD	Rozpočtové určení daní
Sb.	Sbírka zákonů
SIMU	Soustava informativních a monitorujících ukazatelů
ÚSC	Územní samosprávný celek
V	Výdaje

ÚVOD

Zadluženost je v dnešní době často skloňovaným pojmem, ať už se jedná o zadluženost domácností, státu či obcí. Právě problematice zadluženosti obcí se tato práce věnuje. Ač se může zdát, že je problém zadluženosti obcí zveličován, faktem je, že zadluženost vykazuje více než polovina všech českých obcí. I přesto, že se obce na celkovém veřejném dluhu podílejí malou částí, lze toto téma označit za aktuální zejména z pohledu jednotlivých obcí, které se s problémem zadluženosti potýkají. Nadměrná zadluženost obcí může vést k omezení či pozastavení veřejných služeb poskytovaných obcí v rámci samostatné působnosti, či úkolů, které obce zajišťují v rámci přenesené působnosti.

Obce jsou základními územními samosprávnými celky, kterým je Ústavou České republiky dána suverenita a samostatnost v rozhodování o hospodaření a nakládání se svým majetkem. Česká legislativa zadluženost obcí a její důsledky příliš neřeší. Obec jakožto základní samosprávná jednotka si může vypůjčit téměř na cokoliv a jakýkoliv objem peněžních prostředků, čehož obce poměrně hojně využívají. Zadluženost obcí v České republice má ve sledovaném období mírně rostoucí trend, neboť nároky na rozvoj obcí, jejich infrastrukturu a vybavenost stále rostou. Obce ovšem nedisponují příjmy v takové výši, aby byly schopné realizovat zamýšlené investiční projekty pouze z přebytků hospodaření minulých let. Obce mají několik možností, jak získat chybějící finanční prostředky. Jsou jimi: emise komunálních dluhopisů, přijetí úvěru od peněžní instituce či návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu a státních fondů. Významný vliv na zadlužení obcí má Evropská unie, z jejíchž fondů jsou obcím poskytovány dotace. Tyto dotace však vždy vyžadují finanční spoluúcast obce. Pro obec je jistě velkým přínosem, pokud projekt realizovaný na jejím území je z většiny pokryt finančními prostředky z evropských fondů. Řada obcí přesto nemá dostatečné kapacity na spolufinancování projektu a může se přijetím úvěru dostat do finančních problémů.

Cílem diplomové práce bude analýza zadluženosti vybraných obcí za sledované období 2001 – 2013. Výběr obcí bude dle zvolených kritérií, která budou zohledňovat velikost obce, geografickou polohu obce, občanskou vybavenost obce, strukturu obyvatelstva obce a podnikatelské prostředí. Součástí řešení bude analýza nástrojů, které obce využívají k eliminaci či minimalizaci jejich zadluženosti.

Diplomová práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. První ze dvou kapitol teoretické části práce bude věnována veřejné správě, jejím decentralizačním tendencím a teoretickému východisku financování územních samospráv – teorii fiskálního federalismu. Podstatná část kapitoly bude věnována obci a jejímu hospodaření. Druhá kapitola bude

věnována vývoji zadluženosti obcí v České republice a její struktuře, dále možným příčinám a důsledkům zadluženosti obcí. Následně budou představeny některé nástroje regulace zadluženosti obcí v České republice a přehled nástrojů regulace zadluženosti obcí používaných ve vybraných evropských zemích.

Praktická část práce, které bude věnována třetí kapitola, bude obsahovat analýzu zadluženosti obcí vybraných na základě definovaných kritérií. Analýza zadluženosti obcí bude provedena pomocí ukazatele podílu cizích zdrojů a přijatých návratných finančních výpomocí na celkovém majetku obce, tzv. celkové zadluženosti, a ukazatele zadluženosti na jednoho obyvatele. Součástí řešení bude analýza nástrojů eliminace zadluženosti, které obce používají, doplněná návrhy autorky vycházejícími z poznatků získaných při studiu dané problematiky.

1 ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA A VÝCHODISKA JEJÍHO FINANCOVÁNÍ

Následující kapitola diplomové práce se věnuje decentralizaci veřejné správy, zejména obcím a jejich hospodaření, jakožto prvku decentralizované veřejné správy, jejichž zadlužeností se zabývají další části práce. Následně je pojednáno o teorii fiskálního federalismu jako teoretickém východisku pro financování územních samospráv.

1.1 Decentralizace veřejné správy

Veřejná správa ač je považována za základní pojem správního práva, není v žádném z českých právních předpisů definována. Např. Horzinková a Novotný ji obecně vymezují jako „*správu veřejných záležitostí vykonávanou subjekty veřejné správy a jejich orgány*“. [5, str. 13] Za veřejné záležitosti lze v tomto případě označit takové záležitosti, které jsou obecně prospěšné a při jejichž realizaci je uplatňována veřejná moc. [5]

V odborné literatuře je možné nalézt několik způsobů pojetí veřejné správy. Za prvé lze veřejnou správu charakterizovat jako souhrn záměrných činností, které nemají nic společného se zákonodárstvím, soudnictvím či vládou. Toto **funkční** pojetí veřejné správy je chápáno jako spravování, služby, organizování, rozhodování aj. a to vše v mezích zákona a v rámci zákonem daných kompetencí. **Organizační** (institucionální) pojetí považuje veřejnou správu za soubor institucí, které jsou odpovědné za výkon činností zmíněných u výše uvedeného funkčního pojetí veřejné správy. **Legalistické** pojetí považuje veřejnou správu za vykonavatele zákonů a tudíž za velmi úzce napojenou na správní právo. [29]

Veřejnou správu lze dále rozčlenit na státní správu a ostatní veřejnou správu, kterou tvoří veřejná samospráva (územní a zájmová) a zbytkovou veřejnou správu, která je vykonávána institucemi se zvláštním postavením.

Státní správa je veřejná správa vykonávaná státem a jeho orgány (přímá státní správa), popř. veřejnoprávními korporacemi, na které byl výkon státní správy zákonem přenesen (nepřímá státní správa).

Veřejná samospráva je ta část veřejné správy, kdy je odpovědnost za výkon jistých veřejných záležitostí přenesena na jiný subjekt než na stát, zpravidla na veřejnoprávní korporaci. Principem samosprávy je právo řídit část veřejných záležitostí ve vlastním zájmu na vlastní odpovědnost. Na rozdíl od státní správy neexistují mezi institucemi samosprávy vztahy nadřízenosti a podřízenosti, stejně jako zde nenalezneme tyto vztahy mezi orgány samosprávy a státní správy. Veřejná moc, která je realizována samosprávnými subjekty, se nazývá decentralizovaná státní moc.

Veřejnoprávní korporace, které jsou vykonavateli této decentralizované státní moci, lze členit na: [5]

- zájmové, které souvisí s výkonem určitého povolání;
- věcné, které souvisí s vlastnictvím určité věci;
- územní, jimiž jsou obce a kraje.

Decentralizace ve veřejném sektoru znamená restrukturalizaci či reorganizaci veřejné moci tak, aby na principu subsidiarity vznikl systém spoluodpovědnosti mezi institucemi centrální, regionální a místní vlády. Jejím účelem je zvýšení kvality a efektivnosti veřejného sektoru přenesením odpovědnosti a pravomoci na nižší vládní úrovně. Institut Světové banky např. definuje decentralizaci jako „*přenesení pravomocí a odpovědnosti za veřejné funkce z centrální úrovně vlády na podřízené nebo částečně samostatné vládní jednotky nebo soukromý sektor.*“ [9][42]

Tato definice v sobě zahrnuje více různých konceptů decentralizace. **Politická decentralizace** má základ v názoru, že občané si své zástupce do nejnižších úrovní vlády (územních samospráv) volí na základě jejich dobré znalosti potřeb místních. Tito zástupci by měli být dobře informováni o místních záležitostech, a tím by měla být zajištěna větší efektivnost v řešení veřejných otázek na místní úrovni. **Administrativní decentralizací** je myšleno přerozdělení pravomoci, odpovědnosti a fiskálních zdrojů k poskytování veřejných statků mezi různé úrovně vlády. Administrativní decentralizace má tři formy: [9]

- dekoncentraci, v rámci které je na místní vlády přenesena pouze odpovědnost za poskytování veřejných služeb, nikoliv pravomoc;
- delegování, kdy je na místní samosprávy přenesena odpovědnost a jistá volnost v rozhodování o veřejných službách, avšak za její výkon se samospráva odpovídá vládě centrální, která službu také financuje;
- decentralizaci, která znamená převod rozhodovací pravomoci a financování na místní samosprávu, tj. decentralizaci v pravém slova smyslu.

Fiskální decentralizace je zásadní součástí decentralizace, neboť mají-li územní samosprávy efektivně vykonávat decentralizované funkce, musí jim být umožněno získávat adekvátní příjmy a činit vlastní výdajová rozhodnutí. [9]

1.2 Fiskální federalismus

Následující podkapitola se zabývá teorií fiskálního federalismu, která je východiskem pro fiskální decentralizaci a je jedním z důležitých pojmů pro místní finance.

Rozpočet je klíčovým nástrojem každé jednotlivé vládní úrovně, proto je pro zajištění fungování státu nutné, aby politickému uspořádání odpovídalo i uspořádání rozpočtové. Nejdůležitějším krokem je v tomto ohledu určit příjmy a výdaje takovým způsobem, aby bylo na všech úrovních vlády dosaženo co nejvyšší efektivity při zabezpečování veřejných statků. V rámci veřejných financí je stále více věnována pozornost financím místním (resp. územním)¹, kterým je věnována i tato práce. Teoretickým východiskem pro místní finance je teorie fiskálního federalismu. [27]

Teorie fiskálního federalismu se zabývá hlavně finančními vazbami, nelze se však oprostít od procesu probíhající decentralizace a dekoncentrace. Teorie fiskálního federalismu byla rozpracována kvůli problémům s neefektivní alokací finančních prostředků v rozpočtových soustavách. Cílem zkoumání této teorie a jejího praktického ověřování je zvýšení efektivity alokace finančních prostředků na netržní činnosti poskytované státem i územními samosprávami a efektivnější využívání funkcí veřejných financí, v první řadě funkce alokační.

Jelikož alokační funkce souvisí se zabezpečováním veřejných statků v rámci veřejného sektoru, snaží se teorie fiskálního federalismu najít takovou míru decentralizace kompetencí v jejich zabezpečování územními samosprávami, aby se alokací dosáhlo co nejvyššího užítku občanů při dodržení pravidel hospodárnosti, tj. aby alokace byla co nejvíce efektivní. Teorie fiskálního federalismu se tedy zabývá otázkou, kdy je účelná decentralizace kompetencí a odpovědnosti zahrnující určitou míru fiskální decentralizace a kdy je v tomto ohledu výhodnější centralizace. [28][27][32]

Můžeme tedy říci, že předmětem zájmu teorie fiskálního federalismu je: [27]

- míra decentralizace státních netržních činností na územní samosprávu;
- vertikální a horizontální struktura rozpočtové soustavy;
- způsob tvorby, rozdělování a užití prostředků veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů;
- možnosti optimalizace finančních vazeb uvnitř rozpočtové soustavy;

¹ *Místní finance jsou peněžní vztahy související s tvorbou, rozdělováním a použitím finančních prostředků veřejných rozpočtů, případně mimorozpočtových fondů, na úrovni územních samospráv. [27]*

- způsoby a efektivnost přerozdělování finančních prostředků v rámci rozpočtové soustavy;
- způsob optimálního přiřazení veřejných příjmů a výdajů.

1.2.1 Modely fiskálního federalismu

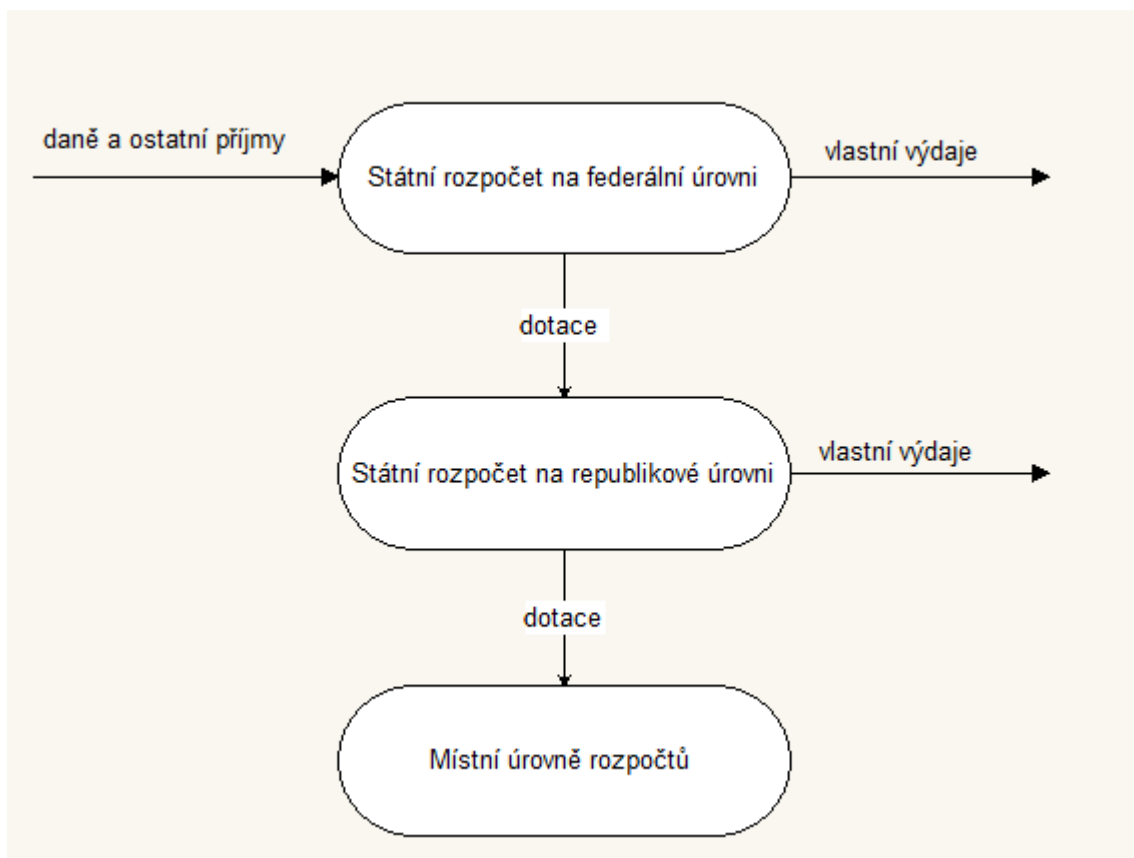
Fiskální federalismus lze označit za objektivní jev, který vyplývá ze skutečnosti, že ve státě existují alespoň dvě úrovně veřejné správy – ústřední a místní. Podstatou fiskálního federalismu je vertikální a horizontální struktura vládních úrovní, včetně územní samosprávy. Na základě rozdělení veřejných příjmů a výdajů mezi rozpočty a vazeb mezi nimi rozlišuje teorie fiskálního federalismu dva základní modely: horizontální a vertikální.

Horizontální model fiskálního federalismu (také označován jako kooperativní) je typický např. pro Německo. Tento model vykazuje rysy unitárního státu se silnou centrální vládou, jednotnou legislativou a daňovou soustavou. Zároveň zde ale dochází k horizontálním přesunům mezi rozpočty jednotlivých zemí za účelem vyrovnání regionálních disparit.

Vertikální model fiskálního federalismu (také model „vrstveného dortu“) je uplatňován především v anglosaských zemích. Tento model je vyvozen z fiskální autonomie jednotlivých úrovní vlád. Je zde dostatečný prostor pro nezávislou fiskální politiku na každé jednotlivé vládní úrovni. [32]

Vertikální model fiskálního federalismu může dále nabývat tří různých podob:

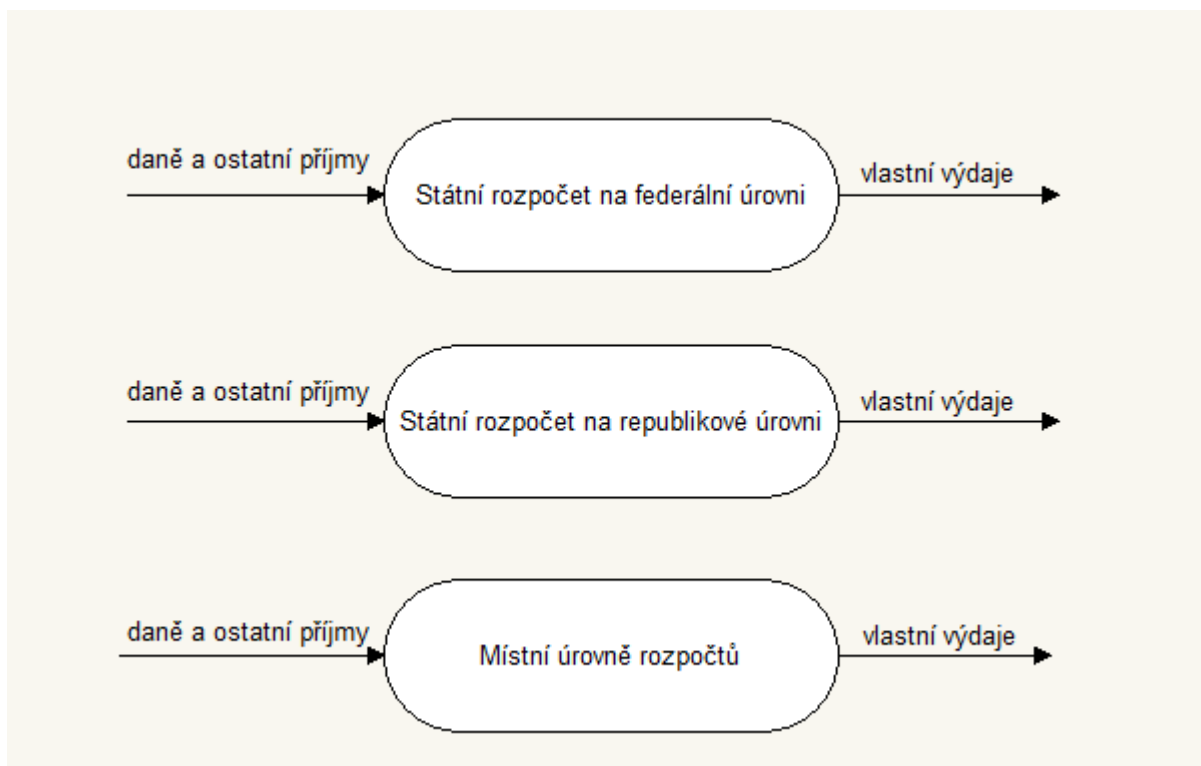
Centralizovaný model fiskálního federalismu, pro který je typická centralizovaná rozhodovací pravomoc a centralizované rozhodování. Soběstačnost zde lze vypožorovat pouze u ústředního rozpočtu. Rozpočty nižších vládních úrovní jsou na něm zcela závislé. Finanční vztahy mezi rozpočty jsou velmi rozsáhlé a plynou po vertikální ose. Prostřednictvím dotací, ve většině případů účelových, v tomto modelu stát ovlivňuje činnosti a hospodaření nižších vládních úrovní. Dochází zde k intenzivní kontrole územní samosprávy státem. [27] Schéma modelu je níže na Obrázku 1.

Obrázek 1: Centralizovaný model fiskálního federalismu

Zdroj: zpracováno podle [32]

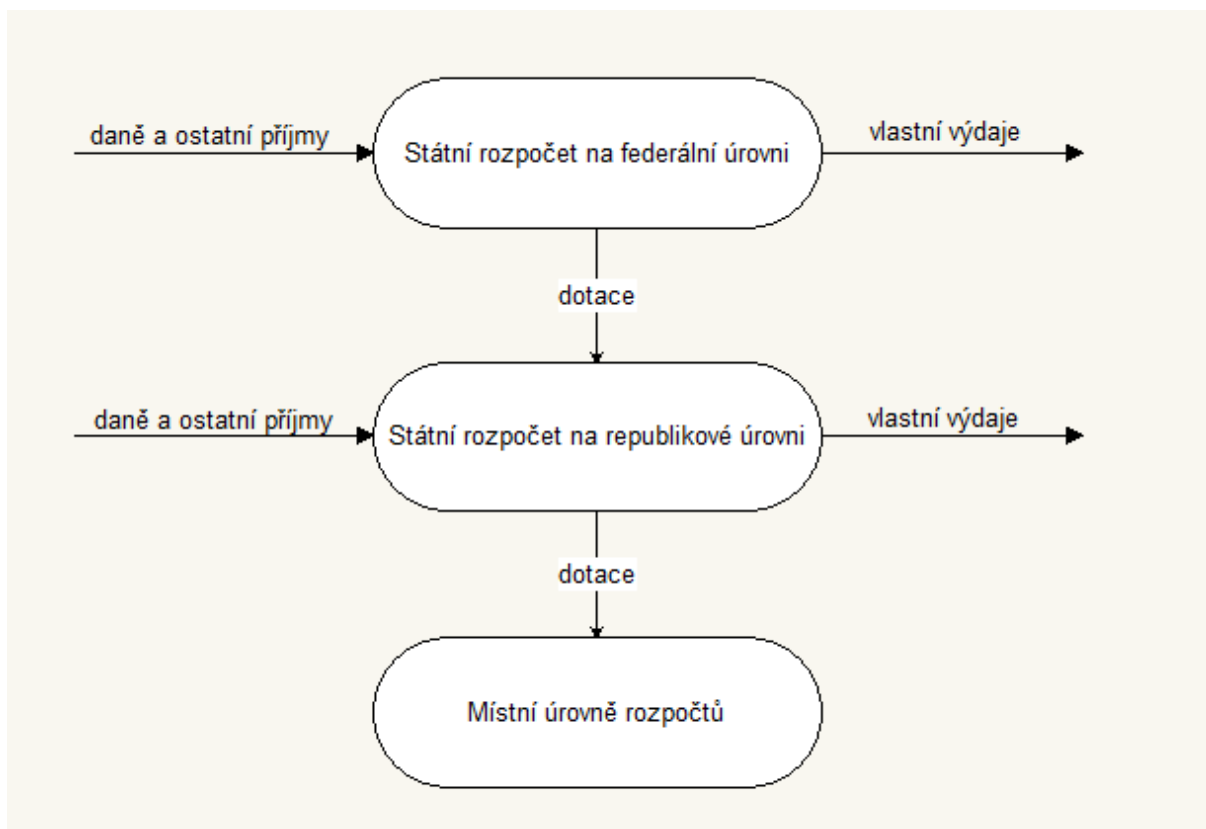
Decentralizovaný model fiskálního federalismu je založen na věcné i finanční soběstačnosti nižších vládních úrovní. Jinak řečeno v tomto modelu nenalezneme přerozdělovací procesy mezi rozpočty jednotlivých vládních úrovní. To by v praxi znamenalo, že by územní samosprávy musely mít rozsáhlou daňovou pravomoc, aby byly schopny získat dostatečné příjmy na pokrytí svých výdajů. Decentralizovaný model fiskálního federalismu je pouze modelem teoretickým. V praxi se vůbec nevyužívá především z toho důvodu, že by docházelo k významné daňové konkurenci mezi regiony a územními samosprávami a stát by neměl možnost rozdíly v daňových sazbách a výnosech korigovat. [27] Schéma tohoto modelu znázorňuje Obrázek 2.

Obrázek 2: Decentralizovaný model fiskálního federalismu

Zdroj: zpracováno podle [32]

Kombinovaný model fiskálního federalismu zahrnuje jak centralizační prvky (většina daňových příjmů plyne do státního rozpočtu), tak prvky decentralizační (decentralizace odpovědnosti a financování veřejných statků). To znamená, že každá vládní úroveň má vyčleněny své vlastní daňové příjmy, které jsou v případě jejich nedostatečnosti doplňovány dotacemi z rozpočtů vyšších vládních úrovní. Cílem kombinovaného modelu je pomocí dotací ze státního rozpočtu zmírňovat rozdíly ve fiskální kapacitě a nerovném daňovém výnosu tak, aby byl na celém území státu zajištěn určitý standard v poskytování veřejných statků. Stát má také možnost alespoň v minimální míře ovlivňovat rozhodování územních samospráv. [27] Princip kombinovaného modelu je vyobrazen na Obrázku 3.

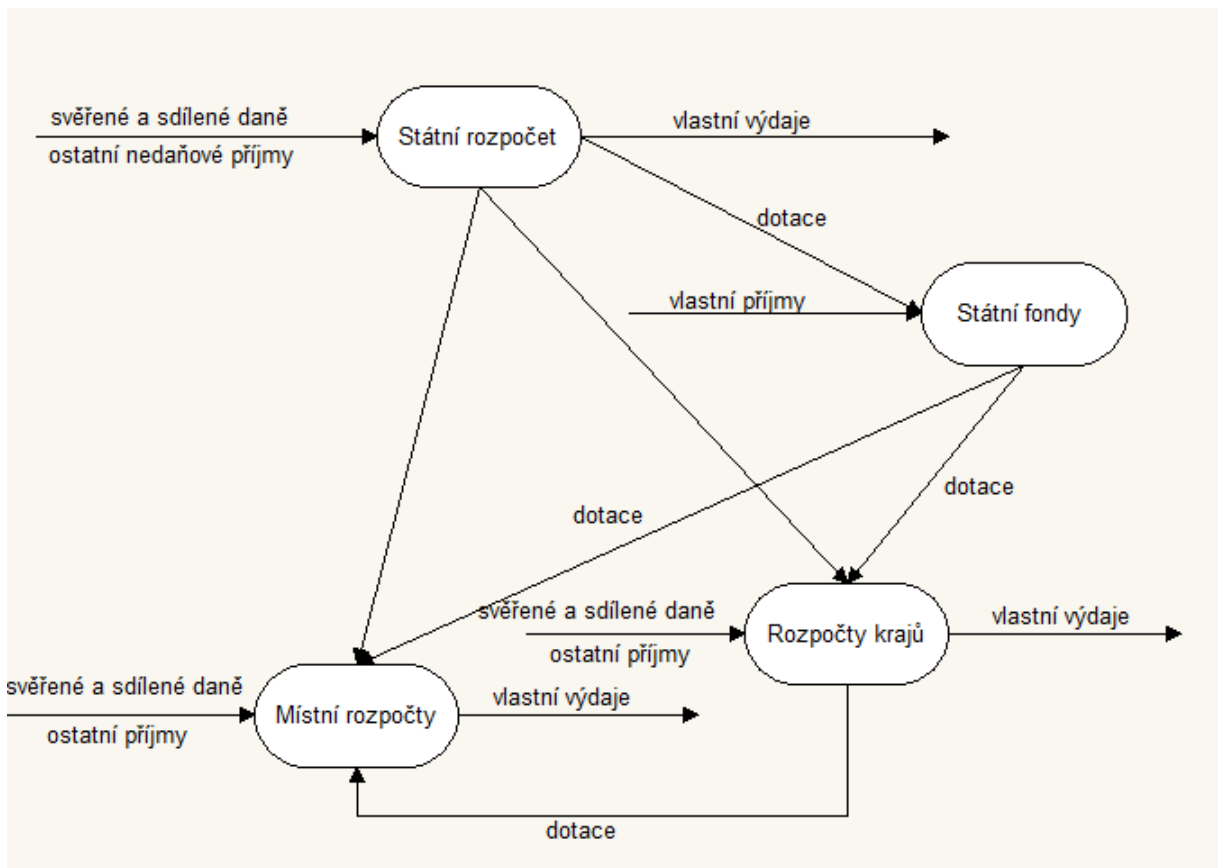
Obrázek 3: Kombinovaný model fiskálního federalismu

Zdroj: zpracováno podle [32]

1.2.2 Model fiskálního federalismu v ČR

V současnosti lze model fiskálního federalismu fungující v České republice označit za kombinovaný model s decentralizačními prvky. Schéma modelu znázorňuje Obrázek 4.

Krajské ani obecní rozpočty v ČR nejsou zdaleka samostatné. Kromě důchodových daní a DPH, které dle zákona o rozpočtovém určení daní plynou do obecních rozpočtů, se používá systém dotací ze státního rozpočtu. Dotace ze státního rozpočtu plynoucí do krajských a obecních rozpočtů jsou určeny k vyrovnávání nesrovnalostí v daňových příjmech a k financování veřejných statků v přenesené i samostatné působnosti. [32]

Obrázek 4: Model fiskálního federalismu v ČR

Zdroj: zpracováno podle [32]

1.2.3 Fiskální decentralizace

S teorií fiskálního federalismu je úzce spjat pojem „fiskální decentralizace“. Fiskální decentralizací je označován proces probíhající od 70. a 80. let ve vyspělých demokratických zemích. Jedná se o reakci na zvyšující se míru deficitnosti veřejných rozpočtů, která spočívá v přesunu kompetencí a odpovědnosti za zajišťování veřejných statků a služeb na regionální, především municipální úroveň. Tento přesun by měl zajistit omezení růstu veřejného sektoru a jeho výdajů. [32]

Na částečné decentralizaci veřejných příjmů je založen nejčastěji využívaný kombinovaný model fiskálního federalismu. Při fiskální decentralizaci aplikované v tomto modelu jde především o optimalizaci decentralizace - zásadní otázkou je, kromě přesunu odpovědnosti za poskytování veřejných statků a jejich financování, i vhodná míra decentralizace především daňových příjmů do rozpočtů územních samospráv. Vzhledem ke stávající decentralizaci kompetencí by bylo logické i předání některých daňových výnosů, avšak stát obecně nerad předává tyto příjmy nižším úrovním, neboť na něj samotný je vytvářen tlak kvůli deficitnosti

jeho hospodaření. Míra decentralizace daňových příjmů do rozpočtů územních samospráv je tedy různá a závisí na státoprávním uspořádání a konkrétní situaci státu.

S fiskální decentralizací souvisí také pojem **míra finanční soběstačnosti**, který vyjadřuje podíl vlastních příjmů rozpočtu na příjmech celkových. Především pro obce je pak klíčovým pojem **míra samofinancování**, který vyjadřuje skutečnost, do jaké míry jsou obce schopny z vlastních příjmů financovat své výdaje. V České republice je situace taková, že má obec možnost ovlivnit spíše příjmy nedaňové, daňové příjmy získává z velké části na základě zákona o rozpočtovém určení daní. [28]

Ve prospěch fiskální decentralizace, zejména co se poskytování veřejných statků nižšími vládními úrovněmi týče, lze zmínit několik argumentů vycházejících z ekonomické teorie. Jsou jimi např.: [32]

- decentralizované poskytování veřejných statků umožňuje lepší propojení prospěchu a nákladů. Efektivnost je vyšší u výdajových rozhodnutí, kde je územní samospráva schopna lépe vyhovět preferencím místních obyvatel, i u způsobu financování veřejných statků, neboť ti, kteří platí, nejlépe vyjádří racionální volbu;
- vyšší elasticita ke geografickým a individuálním preferencím u nižších vládních úrovních;
- existence bezprostřední vazby mezi voliči a politiky, tím pádem i intenzivnější občanská kontrola;
- možnost experimentování a nalézání nových způsobů poskytování veřejných statků;
- existence prostorové omezenosti užitků z některých veřejných statků a vysoké náklady na rozhodování o poskytování místních veřejných statků v centralizovaném systému.

1.3 Obec

Obec jakožto základní jednotka územní samosprávy je veřejnoprávní korporací, která vykonává decentralizovanou státní moc. Jejími charakteristickými znaky jsou vlastní území, obyvatelé, právní subjektivita a vlastní majetek. Úkolem obce je péče o všestranný rozvoj jejího území, potřeby jejích občanů a ochrana veřejných zájmů při plnění jejích povinností. [12][46]

V České republice je i přes malý počet obyvatel velký počet obcí, k roku 2013 se jedná o 6 248 obcí, které lze na základě zákona o obcích rozlišit na: [29]

- obce, které nejsou městy;
- města, tj. obce, které požádaly o tento status předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a mají více než 3 000 obyvatel;
- městyse, obce, které toto označení nesly před rokem 1954 a požádaly o svolení ho používat i nadále předsedu Poslanecké sněmovny;
- statutární města, která taxativně vymezuje zákon o obcích a která se mohou členit na městské části či obvody s vlastními samosprávnými orgány;
- hlavní město Prahu. [29]

1.3.1 Působnost a orgány obce

Působnost obce lze členit na dvě oblasti – působnost samostatnou a působnost přenesenou. V rámci **samostatné působnosti** si obec sama spravuje své záležitosti a orgány krajů a státu nejsou oprávněny jí do této působnosti zasahovat. Zásah kraje nebo státu se přípouští pouze v případě, kdy to zákon vyžaduje a pouze takovým způsobem, jaký je zákonem stanoven. Pokud není řečeno, že jde o přenesenou působnost obce, jedná se vždy o působnost samostatnou. [39] [46]

Při výkonu samostatné působnosti se obec řídí pouze právním řádem, není vázána usneseními, směrnicemi i instrukcemi státu nebo kraje. Jedná se tedy o samosprávu. Do samostatné působnosti obce patří hospodaření obce, územní a regulační plán obce, její rozpočet a závěrečný účet, peněžní fondy, PO, organizační složky a účast v PO, vydávání obecně závazných vyhlášek, místní referendum, ustavování orgánů obce, obecní policie aj. Na základě zvláštních zákonů do samostatné působnosti obce spadá také zřizování předškolních zařízení, základních a základních uměleckých školy, místní poplatky, připravenost obce na mimořádnou událost aj. [12]

V rámci **přenesené působnosti** vykonává obec úkoly státní správy, při jejichž plnění se řídí nejen právním řádem, ale i usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních orgánů. V závislosti na míře rozsahu vykonávání úkolů státní správy existuje několik druhů obcí. Jsou jimi: [29]

- obce;
- obce s matričním úřadem;
- obce se stavebním úřadem;

- obce s pověřeným obecním úřadem;
- obce s rozšířenou působností, které ve svém správním obvodu zabezpečují výkon státní správy, a to nad rámec přenesené působnosti, která náleží ostatním obcím.

Za výkon přenesené působnosti je obcím poskytován příspěvek na plnění úkolů v přenesené působnosti. Tento příspěvek může mít v závislosti na rozsahu zabezpečování státní správy formu roční nebo účelové dotace, která má sloužit ke krytí nákladů vynaložených na výkon státní správy v rámci přenesené působnosti. [12]

Orgánem obce, který má hlavní rozhodovací pravomoci v otázkách samostatné působnosti, je **zastupitelstvo**. Zastupitelstvo obce je kolektivní orgán, který je volen občany. Jednotliví zastupitelé jsou voleni v komunálních volbách z řad zástupců politických stran, popř. se jedná o nezávislé kandidáty, na dobu čtyř let. Počet členů zastupitelstva je různý, závisí na počtu obyvatel v dané obci. Zvolení zastupitelé pak volí ze svých řad členy rady obce, tj. starostu, místostarostu a další členy. Jednání zastupitelstva jsou veřejná a probíhají minimálně čtyřikrát ročně. Zastupitelstvo obce rozhoduje mj. o schvalování rozpočtu, závěrečného účtu, účetní závěrky a rozpočtového výhledu obce. [29]

Zastupitelstvo si jako své iniciativní a kontrolní orgány zřizuje tzv. **výbory**. Povinně je zřizován finanční a kontrolní výbor. Pokud v obci žije alespoň 10% občanů hlásících se k jiné národnosti než české, musí být zřízen výbor pro národnosti menšiny, v částech obce může být zřízen též osadní/místní výbor. [46]

Rada obce je výkonným orgánem, který se v rámci samostatné působnosti zodpovídá zastupitelstvu obce, v rámci výkonu přenesené působnosti rozhoduje pouze, pokud tak stanoví zákon. Počet členů je vždy lichý, pohybuje se od 5 do 11 a nesmí přesahovat jednu třetinu počtu zastupitelů. V obcích s počtem zastupitelů menším než 15, není rada volena. Rada obce je tvořena starostou, místostarostou a dalšími členy a její jednání jsou neveřejná. [29]

Rada obce si jako své poradní a iniciativní orgány může zřídit tzv. **komise**, které jí předkládají svá stanoviska a náměty. Komise může být také výkonným orgánem, pokud jí starosta výkon přenesené působnosti svěří. [46]

Starosta je veřejným představitelem obce, který ji zastupuje navenek. Do své funkce je volen z řad zastupitelů jimi samotnými a zastupitelstvu taktéž odpovídá za výkon své funkce. Starosta svolává a řídí zasedání zastupitelstva a rady obce, zodpovídá za včasné přezkoumání hospodaření obce za minulý rok, informovanost veřejnosti o činnosti obce aj. V případě

nepřítomnosti je starosta zastupován místostarostou. Starosta spolu s místostarostou podepisují právní předpisy obce. [46]

Obecní úřad je orgánem obce, ve kterém jsou pracovníci zaměstnaní ve výkonných orgánech úřadu – odborech a odděleních. Odbory a oddělení zajišťují výkon samosprávy a státní správy v přenesené působnosti. Obecní úřad řídí **tajemník**, pokud je tato funkce zřízena. Povinnost zřídit funkci tajemníka mají obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností. Tajemník je zaměstnancem obce, který řídí její administrativní aparát, plní roli zaměstnavatele pracovníků obecního úřadu, kontroluje jejich činnost, stanovuje platy aj. V rámci samostatné působnosti plní obecní úřad úkoly uložené zastupitelstvem a pomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. V rámci přenesené působnosti vykonává úkoly státní správy, které mu ze zákona přísluší. [29]

1.3.2 Hospodaření obce

Finanční systém na úrovni územních samospráv je důležitým článkem rozpočtové soustavy státu především vzhledem k počtu ekonomických aktivit, které jsou obcemi vykonávány. Finanční systém na úrovni územních samospráv je tvořen územními rozpočty a mimorozpočtovými fondy. Sestavování územního rozpočtu je v České republice povinné ze zákona, vytváření a používání mimorozpočtových fondů je v kompetenci samotné obce. [28]

Územní **rozpočet** je základem hospodaření obce a lze ho vymezit jako: [28]

- decentralizovaný peněžní fond, který funguje především na principu nenávratnosti, nedobrovolnosti a neekvivalence;
- bilanci, která vyrovnává příjmy a výdaje;
- plán, podle kterého se v rozpočtovém období hospodaří;
- nástroj řízení koncepce municipální politiky. [28]

Druhým článkem finančního systému na úrovni územních samospráv jsou **mimorozpočtové fondy**, které mohou být účelové či neúčelové. Územní samosprávy častěji vytvářejí účelové mimorozpočtové fondy. Účelové mimorozpočtové fondy vytvářené na základě zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů jsou zřizovány na základě rozhodnutí zastupitelstva obce, mohou mít vztah k obecnímu rozpočtu a hospodaří tedy s veřejnými prostředky. Jejich účelovost spočívá ve vazbě výdajů fondu na konkrétní aktivity, např. opravu historických památek v obci. [28]

Za **principy** finančního systému na úrovni územních samospráv, díky jejichž dodržování by se obce neměly dostat do problémů s předlužením, lze obecně považovat: [27]

- hospodaření dle ročního rozpočtu;
- vytváření mimorozpočtových fondů v omezené míře a po důkladné úvaze;
- zajištění konzistence finančního systému územních samospráv s veřejnými financemi jako celkem;
- rozpočtové omezení jako důsledek nenávratných příjmů především v běžné části rozpočtu;
- určitý vhodný stupeň autonomie územních samospráv;
- určitá míra finanční soběstačnosti územních samospráv;
- princip solidarity a distribuční spravedlnost;
- taková průhlednost systému, aby byla zajištěna účinná veřejná a občanská kontrola;
- publicita informací o hospodaření územních samospráv;
- stabilita pravidel hospodaření;
- administrativní nenáročnost systému za účelem dosažení nízkých nákladů;
- určitý stupeň kontroly ze strany státu.

Při hospodaření územních samospráv jsou používány dva základní finanční nástroje – rozpočet a rozpočtový výhled, které jsou součástí rozpočtového procesu.

Rozpočtový výhled je pomocný finanční nástroj pro střednědobé plánování, který je sestavován na období 2 – 5 let. Obsahuje základní údaje o příjmech a výdajích, zejména o závazcích, pohledávkách a zdrojích potřebných pro realizaci dlouhodobých záměrů.

Rozpočet obce je v očích zákona finančním plánem, kterým se řídí financování činností obce. Je sestavován pro rozpočtový rok, který je v České republice shodný s rokem kalendářním. Při vypracovávání rozpočtu se vychází z rozpočtového výhledu. Rozpočet se schvaluje jako vyrovnaný, popř. přebytkový. Jako schodkový smí být rozpočet schválen pouze v případě, kdy je schodek kryt finančními prostředky z minulých let nebo smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem aj. [47]

Rozpočtový proces je souhrnem všech činností, které jsou nezbytné pro řízení hospodaření obce v rozpočtovém období. Výsledkem rozpočtového procesu trvajících 1,5 – 2 roky je

rozpočet obce na jeden kalendářní rok. Rozpočtový proces zahrnuje činnost všech orgánů spojenou se sestavováním návrhu rozpočtu, jeho schvalováním a realizací, průběžnou a následnou kontrolou plnění rozpočtu a sestavením a schválením závěrečné bilance hospodaření.

Rozpočtový proces se sestává z následujících etap: [32]

- analýza minulosti a sestavení priorit pro rozpočtové období;
- sestavení návrhu rozpočtu;
- projednávání a schvalování návrhu rozpočtu;
- plnění rozpočtu a průběžná kontrola tohoto plnění;
- závěrečný účet, tj. přehled o skutečném plnění rozpočtu;
- následná kontrola;
- aktualizace programu rozvoje a rozpočtového výhledu.

Etapy rozpočtového výhledu jsou podobné v celé rozpočtové soustavě, ve které je nutné po celý průběh rozpočtového procesu dodržovat tyto rozpočtové zásady: [27]

- každoroční sestavování;
- reálnost a pravdivost rozpočtu;
- úplnost a jednotnost rozpočtu;
- dlouhodobá vyrovnanost rozpočtu;
- hospodárnost a efektivnost;
- finanční kontrola, účetní audit;
- publicita jako předpoklad občanské kontroly.

Rozpočet jako decentralizovaný peněžní fond

Pojetí rozpočtu jako decentralizovaného peněžního fondu vychází ze způsobu jeho financování, které je stejně jako u ostatních veřejných rozpočtů založeno na principech nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Jedná se o statický pohled na rozpočet, i přestože v praxi je rozpočet tokovou veličinou. Příjmy přicházejí do rozpočtu postupně během rozpočtového období a jsou průběžně vynakládány ve formě výdajů. [32]

Rozpočet jako bilance

V průběhu rozpočtového období dochází k časovému nesouladu mezi příjmy a výdaji. Pojetí rozpočtu jako účetní bilance souvisí s potřebou vyrovnání tohoto nesouladu. Cílem hospodaření je vyrovnaný rozpočet, kdy jsou příjmy rovny výdajům. Pro místní samosprávy je však vhodnější, pokud je bilance přebytková ($P > V$), neboť tento stav umožňuje vytvořit rezervu, kterou obec využije v počátcích nového rozpočtového období, kdy na její účet ještě nedorazily daňové příjmy a dotace z rozpočtové soustavy. Přebytek finančních prostředků z minulého období pomůže obci překlenout čas bez prostředků, aniž by byla nucena krýt výdaje v tomto období krátkodobým úvěrem a zadlužit se.

Příjmy a výdaje rozpočtu se třídí podle závazné rozpočtové skladby. V rámci druhového třídění lze rozpočet dělit na jeho běžnou a kapitálovou část.

Běžný rozpočet je bilancí příjmů a výdajů, z nichž se většina každoročně opakuje. Běžnými příjmy jsou financovány neinvestiční (provozní) potřeby prostřednictvím běžných výdajů. Běžný rozpočet má být sestavován jako vyrovnaný, popř. přebytkový. Dlouhodobá schodkovost běžného rozpočtu je velmi nežádoucí.

Příjmy určené na financování investic na období delší, než je rozpočtový rok, se bilancují v **kapitálovém rozpočtu**.

Pokud obec hospodář odděleně v rámci běžného a kapitálového rozpočtu, je možné přebytek běžného rozpočtu převést do kapitálového, anebo schodek běžného rozpočtu krýt přebytkem rozpočtu kapitálového. [28]

Obecná schémata běžného a kapitálového rozpočtu jsou uvedena v příloze A.

Rozpočet jako finanční plán

Rozpočet obce je základním finančním plánem, podle kterého obec v daném rozpočtovém období hospodář. Skutečné plnění se však často od plánu liší, proto je v průběhu možné, aby zastupitelstvo schvalovalo potřebné změny pomocí tzv. rozpočtových opatření. Při plánování příjmů a výdajů rozpočtu připadají v úvahu dva rozdílné přístupy, které spočívají v tom, že se jako první: [27]

- plánují výdaje rozpočtu. Při tomto postupu se jako první plánují výdaje, které jsou z většiny mandatorní, a k těmto výdajům se následně balancují příjmy. Problémem je nadsazování potřebného objemu financí jednotlivých institucí veřejného sektoru pro případ, že by byly přidělované prostředky kráceny. Jedná se o jednu ze zásadních příčin neefektivnosti veřejného sektoru;

- plánují příjmy rozpočtu. Příjmy jsou v tomto případě považovány za rozpočtové omezení, podle kterého jsou následně plánovány výdaje. Tento způsob plánování rozpočtu vyžaduje zodpovědný přístup, případně i snížení mandatorních výdajů či změnu ve výši finanční spoluúčasti uživatelů na vybraných smíšených veřejných statcích.

Rozpočet jako nástroj prosazování cílů municipální politiky

Územní rozpočty také umožňují realizaci koncepce sociálně-ekonomického rozvoje území, naplňování poslání územní samosprávy, prosazování zájmů obyvatel obce aj. [27] [32]

1.3.3 Příjmy obecního rozpočtu

Běžné, každoročně se opakující, **příjmy** lze členit podle jejich charakteru na příjmy daňové (nenávratné), které představují největší část příjmů a příjmy nedaňové (ostatní).

Podle původu lze běžné příjmy dělit na příjmy vlastní, mezi které lze zařadit: místní daně, svěřené daně, sdílené daně, správní poplatky, vlastní nedaňové příjmy (příjmy z pronájmu majetku či podnikání obce), uživatelské poplatky; a příjmy z přerozdělovacích procesů, kterými mohou být nenávratné transfery (tj. dotace z rozpočtové soustavy a příjmy od jiných subjektů) a příjmy návratné, kterými jsou krátkodobé a překlenovací úvěry neinvestičního charakteru.

Kapitálové, jednorázové, z pravidla se neopakující, **příjmy** lze členit na příjmy vlastní, např. z prodeje majetku, cenných papírů aj. a příjmy z přerozdělovacích procesů, kterými jsou nenávratné transfery, tj. nejčastěji účelové dotace ze státních fondů či Evropské unie, a návratné příjmy, kterými jsou střednědobé či dlouhodobé úvěry určené na financování investic. [28]

Daňové příjmy obecního rozpočtu

Daňové příjmy obecního rozpočtu tvoří dle výše uvedeného: sdílené daně, svěřené daně, místní poplatky a správní poplatky.

Mezi příjmy ze **sdílených daní** patří na základě zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní: [48]

- podíl na 20,83 % z celostátního hrubého výnosu daně z přidané hodnoty;
- podíl na 22,87 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně;
- podíl na 23,58 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob vybírané dle zvláštní sazby;

- podíl na 23,58 % z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob snížených o výnosy;
- podíl na 23,58 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů právnických osob;
- podíl na 1,5 % z celostátního hrubého výnosu daně (záloh na daň) z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně z příjmu, s výjimkou daně z příjmu fyzické osoby vybírané srážkou podle zvláštní sazby.

Výše příjmů obce ze sdílených daní závisí z 3 % na katastrální výměře obce (od roku 2013 existuje omezení, kdy na jednoho obyvatele připadají max. 3 ha), z 10 % na počtu obyvatel, z 80 % na přepočteném počtu obyvatel podle násobků postupných přechodů a od roku 2013 také ze 7 % na počtu dětí navštěvujících školu zřizovanou obcí. [19]

Příjmem z **daní svěřených** je výnos daně z nemovitých věcí, přičemž příjemcem daně je obec, na jejímž území se nemovitost nachází. Obci je dále svěřena daň z příjmu PO v případě, kdy je poplatníkem sama obec a 30 % z výnosu záloh na daň z příjmu fyzických osob, které mají na území obce trvalé bydliště ke dni jejich splatnosti a z výnosu daně osob, které měly na území obce trvalé bydliště k poslednímu dni zdaňovacího období, k němuž se tato daň vztahuje. [28]

Místní poplatky jsou upraveny v zákoně č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích v platném znění. V současnosti mají fakultativní charakter, tzn., že o jejich vybírání či nevybírání rozhoduje zastupitelstvo obce. Výši poplatků zákon upravuje tím způsobem, že je dána buď maximální možná sazba či rozpětí sazeb. V současnosti je možné vybírat např. poplatek ze psů, poplatek za lázeňský či rekreační pobyt, poplatek ze vstupného, poplatek z ubytovací kapacity aj. [29][49]

Mezi příjmy z vlastní správní činnosti patří **správní poplatky** za úkony, které obce vykonávají v rámci přenesené působnosti. Ačkoli se jedná o ekvivalentní platbu, jsou tyto příjmy zahrnuty do daňových, neboť je obtížné vyčíslit skutečné náklady na provedení správního úkonu. I přesto, že se skutečné náklady mohou obce od obce lišit, sazby za poskytování správních úkonů jsou jednotné pro celé území České republiky. [29]

Nedaňové příjmy obecního rozpočtu

Mezi nedaňové příjmy rozpočtů obcí patří: příjmy z majetku, příjmy z podnikání, uživatelské poplatky a příjmy z mimorozpočtových fondů.

Příjmy z majetku se rozumí příjmy z pronájmu majetku či jeho prodeje. Z dlouhodobého hlediska se za výhodnější pro rozpočet považují příjmy z pronájmu majetku, neboť se jedná

o stálý pravidelný příjem do obecního rozpočtu. Další možností jsou příjmy z investičního majetku – cenných papírů, přičemž nejjistější způsobem zajištění těchto příjmů je investice do státních dluhopisů.

Za **příjmy z podnikání** je považován zisk z vlastních výdělečných podniků a podíl na zisku podniků s majetkovým vkladem obce.

Uživatelské poplatky plynou do rozpočtu obce jen výjimečně, častěji náleží přímo provozovateli. O výši uživatelského poplatku plynoucího do obecního rozpočtu rozhoduje vždy zastupitelstvo obce.

Příjmy z mimorozpočtových fondů jsou příjmy z jiných, často účelových, fondů obce. Tyto příjmy jsou závislé na tom, zda obce mimorozpočtový fond zřídila a zda daný fond disponuje finančními prostředky, kterými je následně možné obecní rozpočet dotovat. [29]

Dotace

Dotace jsou nenávratnými příjmy obecního rozpočtu. Mohou být účelové či neúčelové. **Neúčelovou dotací** jsou příspěvky ze státního rozpočtu, které by měly pokrýt náklady na vykonávání úkolů v přenesené působnosti nebo alespoň jejich část. **Účelové dotace** ze státních fondů jsou zpravidla kapitálové povahy, jsou jednorázové a určené na konkrétní investici. [27]

Návratné příjmy

Návratné příjmy jsou příjmy, které obec využívá v případě, že trpí krátkodobým nebo dlouhodobým nedostatkem nenávratných finančních prostředků. Tyto chybějící zdroje je možné nahradit zmíněnými zdroji návratnými, které jsou ale navíc zatíženy úrokem. Mezi návratné příjmy obecního rozpočtu patří: úvěr od peněžního ústavu, příjmy z emise komunálních obligací a návratné finanční výpomoci od jiných subjektů. [28]

1.3.4 Výdaje obecního rozpočtu

Objem veřejných výdajů má rostoucí tendenci, která je způsobena zvyšující se autonomií územních samospráv a jejich odpovědností za poskytování veřejných statků. Územní samospráva je zodpovědná např. za fyzické územní plánování, péči o veřejné zdraví, parky a veřejná prostranství, veřejnou dopravu, sociální služby aj. Rozsah výdajů územních samospráv je ovlivněn rozpočtovým omezením na straně příjmů a rozsahem odpovědnosti za zabezpečování veřejných statků a služeb. Výdaje obecního rozpočtu lze členit z několika různých hledisek, jak je uvedeno v následujícím textu.

Podle **ekonomického hlediska** lze výdaje obce členit na běžné a kapitálové. Běžné výdaje jsou výdaje pravidelně se opakující a patří mezi ně např. výdaje na platy zaměstnanců, nákup materiálu, energií, služeb, sociální dávky aj. Kapitálové výdaje slouží k financování dlouhodobých, zejména investičních, potřeb, které přesahují období jednoho rozpočtového roku.

Podle **rozpočtové skladby** lze třídit výdaje podle jejich druhu na běžné a kapitálové. Třída 5 (běžné výdaje) zahrnuje neinvestiční výdaje na platy, platby za provedenou práci, pojistné, neinvestiční nákupy atd. Třída 6 člení investiční výdaje na: investiční nákupy a související výdaje, výdaje na nákup akcií a majetkových podílů atd. Funkční třídění dělí výdaje obce podle odvětví do šesti skupin, kterými jsou: zemědělství a lesní hospodářství, průmyslová odvětví, služby pro obyvatelstvo, sociální věci a politika zaměstnanosti, bezpečnost státu a právní ochrana a všeobecná veřejná správa a služby. Rozpočtová skladby dále umožňuje třídit výdaje na návratné a nenávratné.

Podle **charakteru infrastruktury** lze výdaje dělit na ekonomické a sociální. Do skupiny ekonomických výdajů lze zařadit výdaje na výrobní účely, tzn. výdaje pro municipální podniky poskytující služby a dotace a půjčky soukromému sektoru na podporu podnikání v obci a zvýšení zaměstnanosti. Do ekonomických výdajů lze dále zařadit výdaje na výstavbu a údržbu komunikací, veřejných prostranství, parků, vodovodů, kanalizací, veřejného osvětlení, komunálních bytů, výstavbu průmyslových zón aj. Výdaji na sociální infrastrukturu se rozumí běžné i kapitálové výdaje na vzdělání a péči o zdraví, sociální peněžní transfery a výdaje na provoz sociálních zařízení.

Podle hlediska **rozpočtového plánování** lze výdaje označit jako plánovatelné a neplánovatelné. Plánovatelné výdaje jsou výdaji běžně se opakujícími majícími mandatorní charakter. Jedná se např. o výdaje na sociální transfery, náklady na provoz a výkon samostatné a přenesené působnosti, výdaje na splácení úroku apod. Neplánovatelné výdaje jsou nahodilé, nelze je plánovat. Jde např. o výdaje na odstranění škod způsobených živelnou pohromou či o výdaj sankční povahy. [32]

2 ZADLUŽENOST OBCÍ A JEJÍ REGULACE

Přestože zájem veřejnosti se častěji obrací na státní dluh a jeho výši, nelze opomenout také dluh místních samospráv – měst a obcí. Následující kapitola je věnována právě zadluženosti obcí v ČR s důrazem na nástroje, které by měly vést k eliminaci této zadluženosti.

2.1 Zadluženost obcí v ČR

Obce v České republice mají Ústavou zaručenou samostatnost a suverenitu, samostatně nakládají se svým majetkem a hospodaří. Příjmy obcí ale často nestačí na pokrytí nákladů na realizaci všech potřeb obce. Příjmy dané obci na základě RUD často nestačí na pokrytí výdajů na opravu infrastruktury či jiné investiční záměry. Obce jsou pak okolnostmi nuceny zajistit si chybějící prostředky na kapitálovém trhu, čímž vzniká obcím dluh. Zadluženost obcí je tvořena bankovními úvěry od peněžních ústavů, emisí komunálních dluhopisů, přijatými návratnými finančními výpomocemi a půjčkami ze státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů. [32]

Že je zadluženost obcí aktuálním tématem dokazují statistiky Ministerstva financí ČR – v roce 2013 vykazovala zadluženost více než polovina z nich. Konkrétně se jednalo o 3 239 obcí z celkového počtu 6 248. Oproti roku 2012 se jedná o mírný nárůst zadlužených obcí o 0,7 %.

Následující Tabulka 1 obsahuje vývoj dluhu všech obcí v ČR a jeho strukturu v letech 2001 – 2013. Z tabulky je patrné, že nominální hodnota dluhu každým rokem mírně roste. Co se týče struktury dluhu, jeho největší část dlouhodobě tvoří přijaté úvěry. Naopak podíl komunálních dluhopisů a přijatých návratných finančních výpomocí na dluhu se spíše snižuje.

Tabulka 1: Vývoj dluhu obcí v letech 2001 - 2013 (v mld. Kč)

Rok	Úvěry	Komunální dluhopisy	PNFV a ostatní dluhy	Celkem
2001	22,6	13,3	12,4	48,3
2002	27,3	15,9	12,6	55,8
2003	35,2	21,7	13,5	70,4
2004	38,5	23,9	12,4	74,8
2005	43,7	23,5	11,8	79
2006	47,1	22,9	10,9	80,9
2007	46,7	22,6	9,9	79,2
2008	47,4	22,7	10	80,1
2009	55,8	14,7	10,1	80,6
2010	59,9	15,8	7,6	83,3
2011	60,9	14	7,5	82,4
2012	68,3	13,8	7,9	90
2013	68,8	15	8,4	92,2

Zdroj: [43]

Na celkové zadluženosti obcí se významně podílí čtyři největší města ČR – hl. m. Praha, Brno, Ostrava a Plzeň. V roce 2013 byl jejich podíl na dluhu obcí 53,4 % a jeho výše dosáhla 49,2 mld. Kč. Tabulka 2 obsahuje údaje o vývoji zadluženosti obcí bez vlivu těchto čtyř měst.

Tabulka 2: Vývoj dluhu obcí v letech 2001 - 2013 bez vlivu hl. m. Prahy, Plzně, Brna a Ostravy (v mld. Kč)

Rok	Úvěry	Komunální dluhopisy	PNFV a ostatní dluhy	Celkem
2001	14,3	0	9,8	24,1
2002	16,5	0	9,7	26,2
2003	18,4	0	9,6	28
2004	19,8	0	9,1	28,9
2005	22	0	8,6	30,6
2006	25,7	0	7,8	33,5
2007	25,9	0	7	32,9
2008	26,9	0	7,4	34,3
2009	34,8	0	6,5	41,3
2010	35,5	2	5,7	43,2
2011	36,3	2	5,7	44
2012	36,4	2	6,1	44,5
2013	34,9	2	6,1	43

Zdroj: [43]

2.2 Příčiny zadluženosti municipalit

Hlavní příčinou zadluženosti obcí je fakt, že většina kapitálových výdajů obcí je určena na investiční projekty, které po jejich realizaci negenerují zisk, tzn., že realizovaný projekt a jeho provoz nijak nenapomáhá ke splácení vzniklého dluhu.

Zadluženost zejména malých obcí je způsobena podmínkami pro poskytování investičních dotací, kdy je nutná finanční spoluúčast na investorském záměru.

Dalším případem, kdy může hrozit zadluženost obcí, je čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Evropské fondy vždy vyžadují spoluúčast na financování investičního záměru a profinancování projektů zpravidla nastává až po jejich realizaci. Obec je tedy nucena si na realizaci projektu peněžní prostředky vypůjčit. [32]

Obec riskuje zadlužení také v případě, že místo bankovního úvěru či emise komunálních obligací zvolí možnost vypůjčení finančních prostředků od jiného subjektu, např. jiné obce nebo soukromé osoby. Při stanovování podmínek půjčky dochází často k tomu, že není ověřeno, zda jsou parametry půjčky nastaveny tak, aby byla obec schopná dostát svým závazkům. [10]

2.3 Možné důsledky nadměrné zadluženosti

Pokud se obec dostane do situace, kdy je její zadlužení již nadměrné, hrozí jí řada problémů. Jedním z nich je omezení nebo pozastavení poskytování služeb obce, ohrožení chodu obce, tj. např. omezení či úplné vypnutí veřejného osvětlení, omezení či pozastavení údržby místních komunikací a veřejných prostranství, zastavení odvozu komunálního odpadu aj. Dále může dojít k přesunu přenesené působnosti obce na jinou obec s rozšířenou působností a tím ke snížení dostupnosti služeb pro občany.

Logickým důsledkem nadměrné zadluženosti je neplnění závazků obce a nařízení exekuce na obecní majetek. Při exekuci uvalené na obec může být zastaven veškerý movitý i nemovitý majetek a obstaveny bankovní účty obce.

V neposlední řadě může dojít k odstoupení volených orgánů a nezájmu občanů do těchto orgánů kandidovat. [15]

2.4 Nástroje regulace zadluženosti

I přesto, že situace se zadlužením obcí v České republice není kritická, je zadluženost obcí nežádoucím jevem, který je nutno regulovat a pokud možno i eliminovat. Následující text se věnuje některým z nástrojů, které mají tuto eliminaci umožnit.

Pokud se obec v České republice ocitne v situaci, kdy není schopna dostát svým závazkům, neexistuje žádná právní úprava, která by určovala, jak má obec postupovat. Velká část obcí nemá se splácením svých závazků problémy, neboť obcím je legislativou zaručena určitá část příjmů bez ohledu na jednání zastupitelů obce. Pokud tedy zastupitelé obce vezmou v potaz výši očekávaných příjmů ze sdílených a svěřených daní, nemělo by pro ně být splácení dluhu problematické.

Česká republika je zemí, kde je zadluženost místních samospráv regulována volněji, než v jiných evropských zemích. Obce si mohou půjčovat peněžní prostředky na cokoliv, co uznají za vhodné a v jakékoli výši. Poskytnutí úvěru se odvíjí od dohody mezi obcí a věřitelem, na kterých závisí i postup v případě, že by obec svým závazkům nedostála. [10]

2.4.1 Pravidla hospodaření obce

Základní pravidla, podle kterých mají obce v České republice hospodařit, udává zákon č. 128/2000 Sb., obecní zřízení (zákon o obcích). Podle něj má být majetek obce využíván účelně a hospodárně, v souladu se zájmy obce a jejími úkoly. Obec má také pečovat o zachování a rozvoj svého majetku, vést evidenci svého majetku, chránit svůj majetek před zničením,

poškozením, odcizením nebo zneužitím, naložit s nepotřebným majetkem způsobu a za podmínek stanovených zvláštními předpisy, chránit svůj majetek před neoprávněnými zásahy a včas uplatňovat právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení, trvale sledovat, zda dlužníci platí včas a řádně plní své závazky aj.

Dalšími, konkrétnějšími, pravidly pro hospodaření obce je např. sestavovat každoročně vyrovnaný rozpočet a závěrečný účet a hospodařit podle schváleného rozpočtu, povinnost nechat přezkoumat hospodaření obce za uplynulý rok, zajišťovat výkon finanční kontroly podle zákona o finanční kontrole. [2][46]

Jelikož zadlužení může vzniknout i na základě ručitého závazku, je obci zakázáno ručit za závazky fyzických a právnických osob, vyjma výjimek uvedených v zákoně, kterými jsou: [46]

- závazky vyplývající ze smluv o úvěru, jsou-li peněžní prostředky určeny pro investici uskutečňovanou s finanční podporou ze státního rozpočtu, státních fondů nebo národního fondu;
- závazky vyplývající ze smlouvy o úvěru, jsou-li finanční prostředky určeny pro investici do obcí vlastněných nemovitostí;
- ručení těm, jejichž zřizovatelem je obec, kraj nebo stát;
- ručení těm, jejichž míra účasti samotné nebo spolu s jinou obcí nebo obcemi, krajem nebo kraji, nebo státem přesahuje 50 %;
- bytová družstva;
- honební společenstva.

2.4.2 Pravidla pro tvorbu rozpočtů

Dalším základním nástrojem pro regulaci zadluženosti jsou ustanovení zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Rozpočet obce se zpracovává v třídění podle rozpočtové skladby, která je stanovena vyhláškou Ministerstva financí ČR. Rozpočet musí být sestavován jako vyrovnaný, popř. přebytkový. Jako schodkový může obec rozpočet schválit pouze v případě, že bude tento schodek možné krýt finančními prostředky z minulých let nebo smluvně zabezpečeným úvěrem. Jak již bylo výše řečeno, stát za závazky obce neručí, obce tedy v případě schodkového rozpočtu nemůže spoléhat na pomoc ze strany státu. [47]

Pokud zastupitelstvo obce její rozpočet neschválí před 1. lednem rozpočtového roku, řídí se rozpočtové hospodaření obce až do jeho schválení pravidly rozpočtového provizoria. Pravidla rozpočtového provizoria stanoví zastupitelstvo obce tak, aby nedošlo k narušení plynulosti hospodaření obce, jejích příspěvkových organizací a ostatních subjektů závislých na hospodaření obce.

Rozpočet obce je základním dokumentem, kterým se řídí finanční hospodaření obce. Jsou na něj tedy kladeny požadavky stability a všestranné závaznosti. Vzhledem k tomu, že během rozpočtového období může dojít ke změně podmínek, než jaké byly při schvalování rozpočtu, je možné rozpočet v průběhu rozpočtového období měnit. Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů taxativně vymezuje příčiny, díky kterým může ke změně schváleného rozpočtu dojít. Jedná se o změny v organizaci hospodářství financovaného rozpočtem (např. přijetí dotace, půjčky, návratné finanční výpomoci), změny právních předpisů, které ovlivňují výši rozpočtových příjmů nebo výdajů a o změny objektivně působících skutečností, které ovlivňují plnění příjmů či výdajů rozpočtu (např. změna počtu obyvatel majících nárok na dotaci z rozpočtu obce, snížení příjmů z daní). [30]

Po skončení kalendářního roku je obec také povinna údaje o ročním hospodaření souhrnně zpracovat do závěrečného účtu. Závěrečný účet obsahuje údaje o plnění rozpočtových příjmů a výdajů v podrobném členění podle rozpočtové skladby, informace o hospodaření s majetkem a dalších finančních operacích včetně tvorby a využití peněžních fondů obce. Údaje v závěrečném účtu obce mají být v tak podrobném členění a takovém obsahu, aby bylo možné na jeho základě zhodnotit finanční hospodaření obce. [47]

2.4.3 Přezkoumávání hospodaření obcí

Podle zákona o obcích je obec povinna nechat si každoročně přezkoumat své hospodaření. Přezkoumání hospodaření obce za minulý rok provádí buď příslušný krajský úřad nebo auditor či auditorská firma. Přezkoumání hospodaření obcí je upraveno zákonem č. 220/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, podle kterého je předmětem zkoumání: [50]

- plnění příjmů a výdajů rozpočtu včetně peněžních operací týkajících se rozpočtových prostředků;
- finanční operace týkající se tvorby a použití peněžních fondů;
- náklady a výnosy podnikatelské činnosti obce;

- nakládání a hospodaření s majetkem obce;
- nakládání a hospodaření s majetkem státu, se kterým obec hospodaří;
- zadávání a uskutečňování veřejných zakázek;
- stav pohledávek a závazků a nakládání s nimi;
- účetnictví vedené obcí aj.

Výsledkem přezkoumání hospodaření obce je zpráva o přezkoumání, která mimo jiné upozorňuje na zjištěné chyby a nedostatky. Její povinnou součástí je upozornění na případná rizika, která mohou mít negativní dopad na hospodaření obce v budoucnosti a uvedení podílu pohledávek a závazků na rozpočtu obce a podílu zastaveného majetku na celkovém majetku obce. [50]

2.4.4 Regulace emise komunálních dluhopisů

Dalším nepřímým nástrojem prevence zadluženosti je regulace vydávání komunálních dluhopisů obcemi. Obce musí mít k vydání dluhopisů souhlas Ministerstva financí ČR. Tento souhlas je obci udělen, pokud: [51]

- její ekonomická situace umožňuje plnit dluhy vyplývající z vydání dluhopisů a tyto dluhy nemají negativní vliv na hospodaření a rozvoj obce.
- obec hodlá získat peněžní prostředky na investici do dlouhodobého hmotného majetku, odstranění škod způsobených živelnou pohromou či na financování projektu spolufinancovaného Evropskou unií.

Nedostatkem současné právní úpravy je fakt, že Ministerstvo financí nemá právo při splnění výše uvedených podmínek souhlas nevydat, aniž by byla zkoumána možnost volby jiného, vhodnějšího, způsobu financování. [35]

2.4.5 Finanční ústava

Dalším, pro územní samosprávy především preventivním, nástrojem regulace zadluženosti je doposud nepřijatý zákon o rozpočtové odpovědnosti, též známý jako „finanční ústava“. Návrh tohoto zákona byl vypracován na základě Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu

2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států a má přímo navazovat na další nařízení Rady týkající se dané problematiky.²

Ve vztahu k obcím návrh zákona stanovuje toto: [18][31]

- překročí-li dluh ÚSC k rozvahovému dni 60 % průměru jeho příjmů za poslední 4 roky, je ÚSC povinen tento dluh snížit v následujícím kalendářním roce minimálně o 5 % z rozdílu mezi výší dluhu 60 % průměru příjmů posledních 4 let;
- nesníží-li ÚSC dluh výše uvedeným způsobem, rozhodne ministerstvo o pozastavení převodu jeho podílu na výnosu daní;
- zadržovaný výnos daní je možné uvolnit pro splácení dluhu ÚSC vzniklého před rokem, v němž došlo k zadržení výnosu. [18]

Dluhem se pro účely toho zákona rozumí hodnota nesplacených závazků z vydaných dluhopisů, přijatých úvěrů, zápůjček a návratných finančních výpomocí, realizace plnění ze záruk a vystavených směnek.

2.4.6 Rating obcí

Rating je metoda hodnocení, která má reflektovat míru rizika nesplnění závazků hodnoceného subjektu, které vyplývají nejčastěji z přijetí půjčky. Rating je pro potencionální věřitele zdrojem informací o důvěryhodnosti a bonitě a obci a jejím obyvatelům poskytuje informace o finanční situaci.

Častěji se lze setkat s ratingem založeným na automatizovaném přístupu, kdy je hodnocení založeno na modelových nebo bodovacích principech. Podkladem pro zpracování hodnocení jsou údaje o minulém vývoji. Výhodou automatizovaného přístupu k ratingu je rychlost vyhodnocení dat a možnost provedení ratingu pro větší skupinu obcí najednou. Nevýhodou je to, že tento přístup nebere v potaz specifika dané obce. Tento nedostatek napravují expertní přístupy k ratingu, kdy jsou specifika v potaz brána, a to i ta obtížně kvantifikovatelná. [11]

V České republice neexistuje monitorovací orgán, který by se dlouhodobě věnoval analýze dluhu obcí a úvěrovým ratingem. V současnosti poskytují úvěrový rating obcím pouze

² Jedná se o: Nařízení Rady (ES) č. 1466/1997 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, v platném znění.

Nařízení Rady (ES) č. 1467/1997 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, v platném znění.

Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství (kodifikované znění), v platném znění. [18]

soukromé instituce. Jednou z nich Czech Credit Bureau, a.s., která díky svému produktu iRating přináší ratingové hodnocení českých obcí. Hodnocení vychází z veřejně dostupných údajů o obcích a může o něj tedy kdokoli požádat.

System hodnocení CCB je založen na 20 finančních ukazatelích, které určují finanční bonitu a 7 nefinančních ukazatelích, které tvoří nefinanční bonitu. Kombinací finanční a nefinanční bonity vzniká ratingový stupeň, kterým je definováno uživatelské riziko. CCB využívá sedmistupňovou škálu ratingového hodnocení A, B+, B, B-, C+, C, C-, kde A je nejlepší a C- nejhorší možné ohodnocení. [8][32]

Níže uvedená Tabulka 3 zachycuje vývoj průměrných hodnot iRatingu českých obcí v letech 2005 – 2012, kdy 3,7 je v tomto případě nejlepší hodnocení a 4,03 nejhorší hodnocení.

Tabulka 3: Vývoj průměrného ratingového hodnocení obcí v letech 2005 - 2012

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ratingový stupeň	3,78	3,87	3,78	3,7	3,94	4,03	4,03	3,98

Zdroj: zpracováno podle [11]

2.4.7 Ukazatel dluhové služby

Ukazatel dluhové služby je nástrojem regulace zadluženosti obcí od roku 2004 na základě usnesení Vlády ČR o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby. Tímto usnesením bylo místopředsedovi Vlády a Ministerstvu financí ČR sledovat vývoj zadluženosti obcí a krajů. Usnesení obsahuje postup při hodnocení zadluženosti obcí a krajů a definici výpočtu ukazatele dluhové služby.

Ukazatel dluhové služby je definován jako:

$$\frac{\text{dluhová služba}}{\text{dluhová základna}} \times 100 \text{ (v \%)} \quad (1)$$

Obsahem dluhové služby jsou zaplacené úroky, uhrazené splátky vydaných dluhopisů, splátky a splátky leasingu. Obsahem dluhové základny jsou skutečně dosažené daňové příjmy za uplynulý kalendářní rok a dotace souhrnného finančního vztahu. [38]

Výpočet dluhové služby je schematicky naznačen v příloze B.

Ministerstvo financí vypočítá každý rok obci ukazatel dluhové služby a obci, která překročí hranici 30 % hodnoty tohoto ukazatele, obešle s oznámením o tom, aby učinila kroky, díky kterým tuto hranice v následujícím kalendářním roce nepřekročí. Obce mají do 3 měsíců

od obeslání zdůvodnit překročení hraničních hodnot ukazatele a obeznámit Ministerstvo financí s opatřeními, která hodlají v této situaci přijmout. V případě, kdy obec i v následujícím roce překročí 30% hranici ukazatele dluhové služby, je seznam těchto obcí předán poskytovatelům prostředků ze státního rozpočtu a státních fondů, aby bylo možné k situaci obce přihlédnout v případě žádosti těchto předlužených obcí o dotace a půjčky na nově zahajované akce.

Ukazatel dluhové služby má své nedostatky, např. jím nelze postihnout jeho navýšení způsobené tím, že účetní osnova, účetní postupy a účetní standardy neodlišují mimořádnou a řádnou peněžní operaci. Pokud je tedy ukazatel dluhové služby vyšší z důvodů, které způsobují tzv. zohledňující ukazatele, obec není považována za problémovou. Zohledňujícími ukazateli jsou např. kontokorentní účet, revolvingový účet, jednorázová splátka úvěru či půjčky, zadluženost zapříčiněná náklady na odstranění škod po živelné katastrofě aj.

Dalším nedostatkem ukazatele dluhové služby je fakt, že se tento ukazatel omezuje pouze na položky rozpočtové skladby, tj. peněžní příjmy a výdaje, a nikoliv na závazky. Předčasná splátka úvěru zatíženého vysokým úrokem a přijetí nového úvěru s úrokem nižším negativně ovlivňuje hodnotu ukazatele, ač se jedná o pozitivní snahu ze strany obce. [32]

Na základě výše uvedených skutečností vytvořilo Ministerstvo financí nový systém ukazatelů, který má sloužit ke komplexnějšímu monitorování hospodaření obcí.

2.4.8 Monitoring hospodaření obcí

Na základě usnesení Vlády ČR ze dne 12. listopadu 2008 č. 1395 o monitoringu hospodaření obcí a zrušení usnesení vlády ze dne 14. dubna 2004 č. 346 o regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby provádí Ministerstvo financí každoročně výpočet soustavy informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU) za všechny obce a jimi zřízené příspěvkové organizace a vyhodnotí výsledky těchto výpočtů. Monitoring hospodaření obcí je oproti procentnímu indikátoru dluhové služby mnohem propracovanější a měl by postihovat různé aspekty hospodaření obce. [14] [31]

Soustava informativních a monitorujících ukazatelů je tvořena šestnácti informativními a dvěma monitorujícími ukazateli uvedenými níže v Tabulce 4.

Tabulka 4: Výčet ukazatelů SIMU

Informativní ukazatele:
Počet obyvatel obce
Příjem celkem (po konsolidaci)
Úroky
Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků
Dluhová služba celkem
Ukazatel dluhové služby (v %)
Aktiva celkem
Cizí zdroje
Stav na bankovních účtech celkem
Úvěry a komunální dluhopisy
Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy
Zadluženost celkem
Podíl zadluženosti na cizích zdrojích (v %)
Osmileté saldo
Oběžná aktiva
Krátkodobé závazky
Monitorující ukazatele:
Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům (v %)
Celková (běžná) likvidita

Zdroj: zpracováno podle [14]

Ministerstvo financí každý rok provádí z předložených finančních a účetních výkazů výpočet SIMU za všechny obce a vyhodnocuje výsledky těchto výpočtů. Obce, u nichž je hodnota ukazatele celkové likvidity v intervalu $<0;1>$ a současně jejich podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům překračuje 25 % včetně, jsou osloveny dopisem ministra financí a vyzvány ke zdůvodnění toho stavu. Pozornost je dále věnována obcím s ukazatelem celkové likvidity v intervalu $<0;1>$ a to především těm, které se v tomto intervalu hodnot pohybují opakovaně. Obcím, u nichž budou zjištěny vážné problémy s platební schopností, bude nabídnuta pomoc ze strany Ministerstva financí ve spolupráci s Ministerstvem vnitra. Tato pomoc spočívá v analýze nastalých problémů a doporučení postupu jejich řešení. Výsledkem by měl být ozdravný plán překračující dobu trvání volebního období, na kterém se podílí představitelé obce. Pravidelný každoroční monitoring, na jehož výsledky mají obce reagovat, lze považovat za první fázi prevence předlužení obcí. [14][31]

2.5 Regulace zadluženosti obcí v Evropě

Bankrot obcí se v Evropě vyskytuje velice zřídka, jelikož většina evropských zemí používá různé mechanismy, které buď úplně zabraňují vzniku zadlužení obce, popř. pomáhají obcím k nastolení opětovné finanční stability. [10]

Například místní samosprávy v Německu jsou omezeny přísnými podmínkami týkajícími se vypůjčováním si peněžních prostředků. Úvěr lze samosprávě poskytnout pouze na investiční výdaje účtované na odděleném kapitálovém účtu a navíc pouze v případě, kdy již samospráva vyčerpala všechny ostatní zdroje příjmů. K poskytnutí úvěru dává souhlas stát po přísné kontrole hospodaření samosprávy a zjištění, že přijetí úvěru neohrozí plnění povinností místní samosprávy.

V Itálii jsou za regulační pravidla zadluženosti obcí považována např.: požadavek vyrovnaného rozpočtu, omezení výše půjčky, doby jejího splacení a jejího poskytovatele, dále pravidla pro vydávání komunálních obligací, jejichž emise je v Itálii běžnější než v České republice. [3]

Například ve Velké Británii je vládou každoročně stanoven maximální objem finančních prostředků, který je možné místním samosprávám půjčit. Dánské obce si v podstatě vypůjčit nemohou, výjimkou jsou projekty generující zisk, ze kterého je následně dluh splacen. Všechny obecní výdaje obcí v Dánsku včetně těch kapitálových je navíc možné financovat pouze z příjmů získaných v daném roce. Půjčky pro obce v Irsku jsou vždy schvalovány nadřízeným orgánem, přičemž je řešena nejen schopnost obce tuto půjčku splatit, ale i to, zda je pro obec, resp. pro financovaný projekt nezbytná. Regulace zadluženosti obcí v Rakousku spočívá v tom, že je v každé spolkové zemi stanoven soubor kritérií, podle kterých je rozhodnuto o tom, zda půjčka, kterou obec požaduje, podléhá schválení nadřízené úrovně. V Srbsku, Chorvatsku a Slovinsku se za důležité projekty obcí financované úvěrem musí zaručit stát. V Maďarsku byl v 90. letech přijat zákon o bankrotu obcí, jehož cílem je obnova solventnosti obce v případě jejího předlužení. Zákon se snaží o transparentní a jednoznačný přístup při řešení finančních obtíží obce tak, aby byl chráněn dlužník i věřitel. [10]

2.6 Ukazatele zadluženosti

Zadluženost obcí je možné sledovat pomocí velkého množství ukazatelů. Jak již bylo uvedeno výše, v ČR se od roku 2004 používal pro monitorování obecního dluhu ukazatel dluhové služby, který byl pro své nedostatečné vypovídací schopnosti v roce 2008 nahrazen systémem ukazatelů SIMU. SIMU je soustavou osmnácti ukazatelů, pomocí kterých by mělo

být možné lépe pochopit zadlužení obcí. Monitorujícími ukazateli, pro které jsou Ministerstvem financí ČR stanoveny kritické hodnoty, jsou ukazatel celkové likvidity a podíl cizích zdrojů a PNFV na celkových aktivech.

V následující části práce, která se zabývá analýzou zadluženosti konkrétních obcí, byl použit ukazatel podílu cizích zdrojů a PNFV na celkových aktivech a ukazatel zadluženosti na jednoho obyvatele.

Ukazatel podílu cizích zdrojů a PNFV je definován jako:

$$\text{Celková zadluženost} = \frac{\text{cizí zdroje} + \text{PNFV}}{\text{úhrn aktiv}} * 100 \% \quad (2)$$

a podává informaci o tom, kolik % obecního majetku je kryto cizími zdroji.

Zadluženost na jednoho obyvatele v Kč je definována jako:

$$\text{Dluh na obyvatele} = \frac{\text{cizí zdroje}}{\text{počet obyvatel}} \quad (3)$$

a podává informaci o tom, kolik by musel každý občan v daný okamžik zaplatit, aby byla obec bez dluhu. [16]

3 ANALÝZA ZADLUŽENOSTI VYBRANÝCH OBCÍ

Následující text je věnován analýze zadluženosti třinácti obcí, které byly vybrány na základě kritérií, která zahrnují zohlednění jejich geografické polohy, počtu obyvatel (velikosti obce), občanské vybavenosti, struktury obyvatelstva a podnikatelského prostředí obce.

Pro analýzu byla vybrána jedna obec z každého kraje ČR, pro které autorka práce zvolila následující kritéria, aby se jednalo o obce vzájemně porovnatelné:

- počet obyvatel se pohybuje od 500 do 1000;
- je splněna přítomnost alespoň dvou z pěti položek vybraných pro posouzení úrovně občanské vybavenosti;
- podíl obyvatel v produktivním věku se pohybuje mezi 65 a 75 %;
- v obci působí maximálně 100 aktivních podnikatelských subjektů.

Data, podle kterých bylo rozhodnuto o analyzování dané obce, jsou uvedena v přílohách C a D.

Následující text obsahuje základní informace o jednotlivých obcích a analýzu jejich zadluženosti ve sledovaných letech 2001 – 2013. Data pro analýzy vycházejí z informací získaných na oficiálních internetových stránkách jednotlivých obcí a dokumentů obcí Chotyně, Velká Kraš, Velká Jesenice, Střížovice, Machová, Semín, Líšňany, Královské Poříčí, Hrušovany, Závašice, Olovnice, Vavřinec, Bory a databázi Ministerstva financí ČR.

3.1 Chotyně

Obec Chotyně v této práci zastupuje Liberecký kraj. Leží nedaleko města Hrádek nad Nisou, od kterého se v roce 1989 osamostatnila. Obec s 976 obyvateli leží v nadmořské výšce 260 metrů a disponuje rozlohou přibližně 900 ha. K roku 2014 bylo v obci evidováno 89 aktivních podnikatelských subjektů a nachází se zde mimo jiné mateřská škola, základní škola a obecní knihovna. [17]

Co se týče hospodaření obce, vykazuje ve více než polovině sledovaných let schodkový rozpočet, viz Tabulka 5. První významný schodek lze pozorovat v roce 2002, kdy obec vydala více než 9 mil. Kč na výdaje spojené s bytovou politikou a vzniklý šestimilionový nesoulad mezi příjmy a výdaji vykryla prostředky na běžném účtu, které naspořila během předchozích let. Dalším rokem, kdy je saldo příjmů a výdajů výrazně záporné, je rok 2011. Příčinou takto

vysokého schodku byla plánová investiční akce – výstavba domu s pečovatelskou službou v obci. Pětaticetimilionový schodek zde obec kryla přijetím dlouhodobého úvěru.

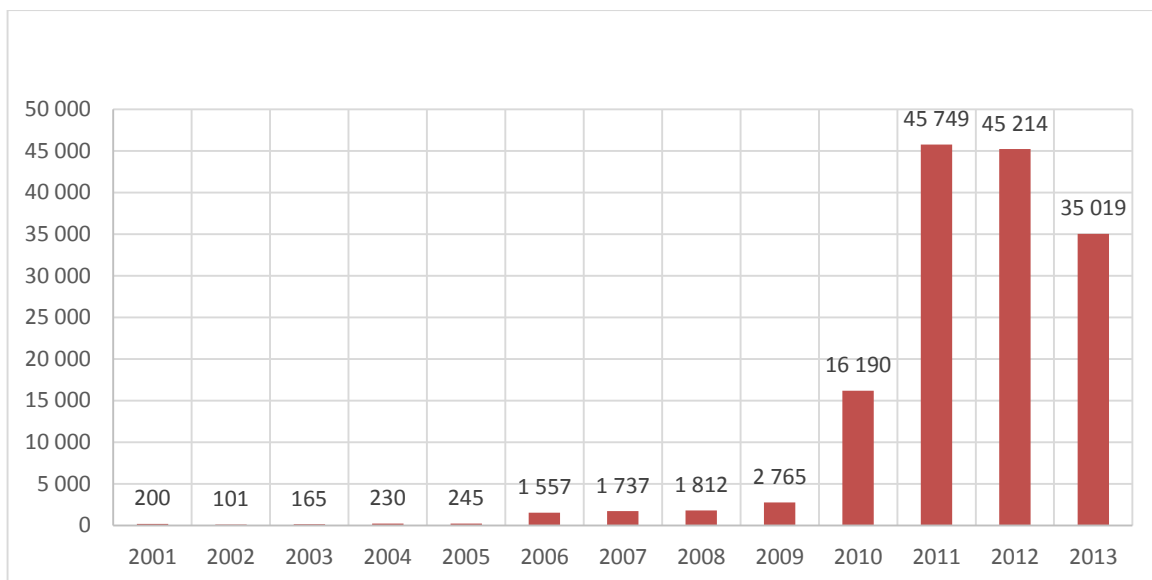
Tabulka 5: Vývoj příjmů a výdajů obce Chotyně (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	6 853 410	7 981 640	-1 128 230
2002	8 994 070	15 216 380	-6 222 310
2003	10 193 550	13 995 430	-3 801 880
2004	12 901 930	13 757 820	-855 890
2005	11 308 360	10 231 490	1 076 870
2006	12 510 010	13 440 480	-930 470
2007	14 283 570	13 287 690	995 880
2008	15 281 480	16 699 040	-1 417 560
2009	14 168 880	14 934 030	-765 150
2010	34 870 150	33 172 430	1 697 720
2011	29 824 300	64 836 570	-35 012 270
2012	23 027 060	24 746 550	-1 719 490
2013	21 888 991	15 379 290	6 509 701

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

O vývoji ukazatele zadluženosti obce na jednoho obyvatele, kterou zobrazuje Graf 1 lze říci, že jeho výše byla až do roku 2009 zanedbatelná. V roce 2010 se začala jeho hodnota zvyšovat v důsledku výše zmíněné výstavby domu s pečovatelskou službou. V letech 2011 až 2013 hodnota dluhu na jednoho obyvatele klesá, neboť obec řádně splácí úvěr, který jí byl na projekt poskytnut.

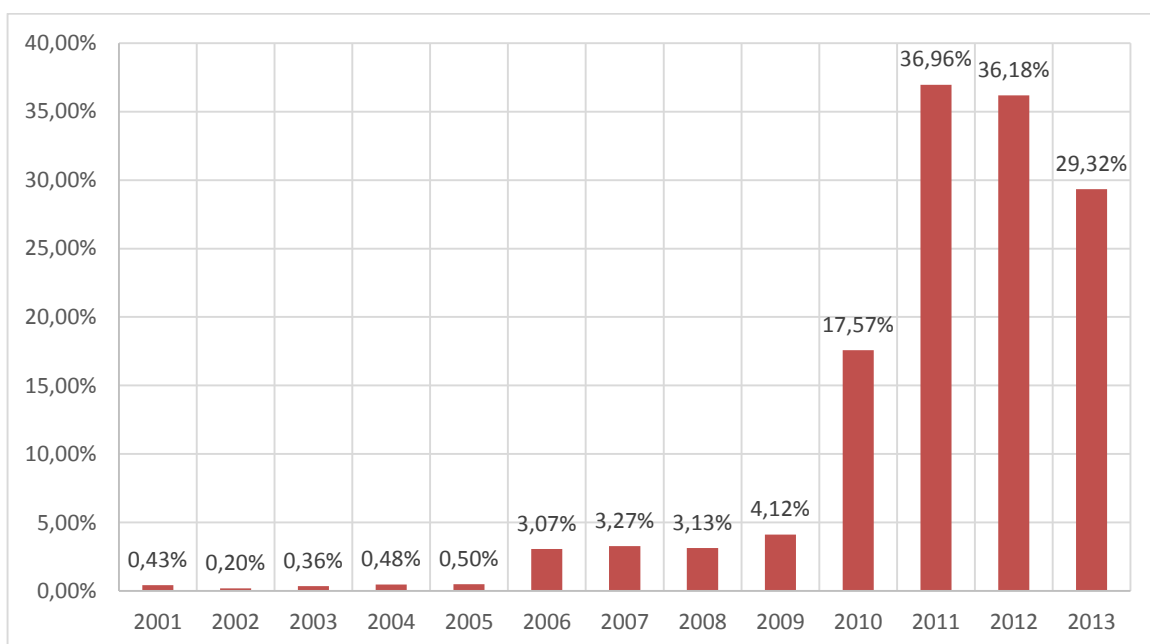

Graf 1: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Chotyně (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1] [13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Graf 2 níže, který znázorňuje vývoj celkové zadluženosti obce, tj. zadlužení v poměru k majetku obce, potvrzuje zanedbatelné zadlužení obce do roku 2005 a taktéž v letech 2006 – 2009 se stále jedná o velmi nízké hodnoty. Nárůst hodnoty ukazatele lze vypočítat od roku 2010 a souvisí s výše zmíněnou investiční akcí. Že obec úvěr řádně splácí je patrné z poklesu hodnoty celkové zadluženosti.

Graf 2: Vývoj celkové zadluženosti obce Chotyně (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.2 Velká Kraš

Obec Velká Kraš je jednou z nejstarších osídlených lokalit na Jesenicku a v této práci zastupuje Olomoucký kraj. Obec má rozlohu 2150 ha a leží v nadmořské výšce od 221 do 440 metrů nad mořem. V obci nalezneme například mateřskou školu, obecní knihovnu, koupaliště ale i sběrný dvůr či kompostárnu. Z devadesátých let si obec až donedávna nesla velký dluh, který vznikl díky neuvážené stavbě obecní větrné elektrárny. K roku 2014 zde bylo evidováno 770 obyvatel a 76 aktivních podnikatelských subjektů. [24][36]

Co se týče hospodaření obce, ve sledovaných letech obec nehospodařila s výraznými schodky, viz Tabulka 6. Pokud byl naplánován schodkový rozpočet, bylo záporné saldo kryto smluveným úvěrem, popř. uhrazeno přebytky z minulých let.

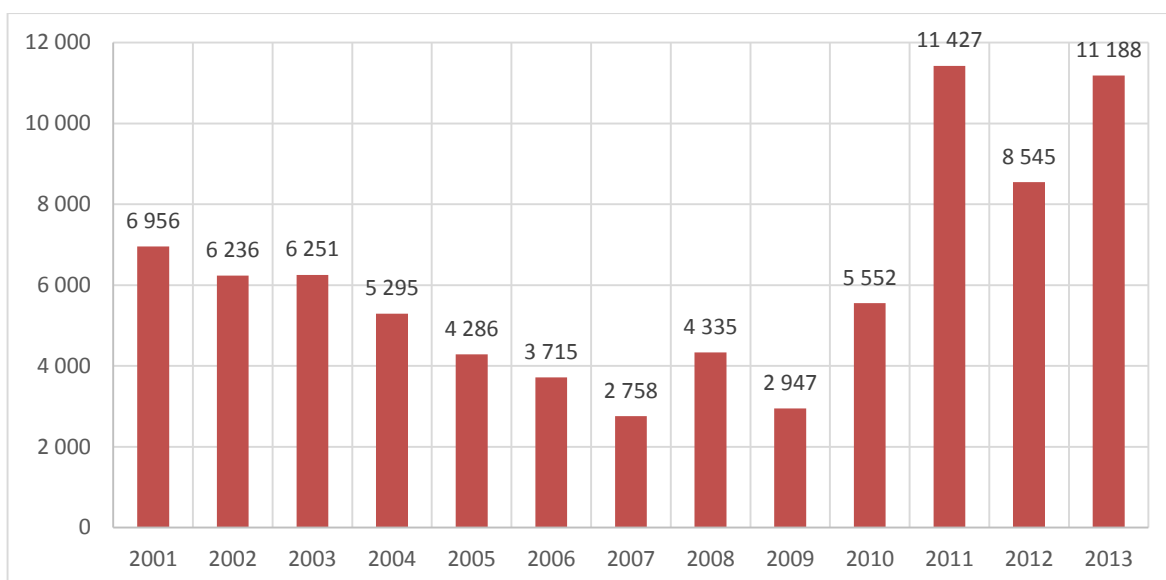
Tabulka 6: Vývoj příjmů a výdajů obce Velká Kraš (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	6 427 040	6 172 680	254 360
2002	8 294 080	6 605 860	1 688 220
2003	8 066 580	9 393 010	-1 326 430
2004	9 324 620	8 244 050	1 080 570
2005	8 313 100	7 027 770	1 285 330
2006	8 731 900	8 480 970	250 930
2007	9 889 810	8 221 030	1 668 780
2008	20 556 840	23 759 600	-3 202 760
2009	14 843 370	12 789 110	2 054 260
2010	36 230 790	36 894 850	-664 060
2011	19 910 360	22 323 670	-2 413 310
2012	14 468 740	13 463 550	1 005 190
2013	15 312 877	15 886 452	-573 575

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Zadluženost na obyvatele v obci Velká Kraš se již od počátku sledovaného období pohybuje ve vysokých číslech. Nejvyšší podíl na tomto dluhu má investiční akce z 90. let minulého století, kdy zastupitelstvo obce řádně nezhodnotilo výnosnost výstavby obecní větrné elektrárny. Díky nízké výkupní ceně energií nebyla obec schopna úvěr, který přijala na spolufinancování projektu, splácet, došlo tedy k nárůstu penále, které musela obec kromě úvěru splácet až do roku 2009. Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele je znázorněn v Grafu 3.

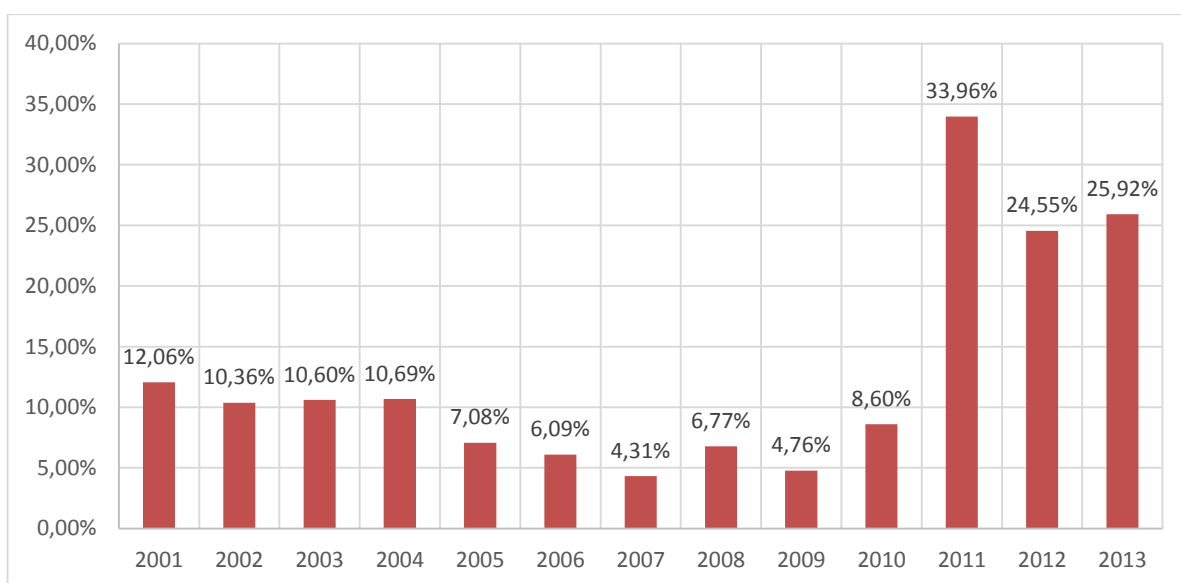

Graf 3: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Velká Kraš (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

V Grafu 4 níže, který ukazuje vývoj celkové zadluženosti obce, je od roku 2001 patrný klesající trend. V roce 2009, kdy obec splatila závazky z 90. let, mohl teprve nastat rozvoj obce, který s sebou ale přinášel také potřebu dalších úvěrů. Jednalo se především o úvěry na dofinancování dotačních titulů, které byly obci poskytnuty na rozvoj obecního bydlení či výstavbu sběrného dvora (v letech 2010 – 2011). Prudký nárůst poměru cizích zdrojů na majetku obce v roce 2011 způsobila částečně změna metodiky oceňování majetku.

Graf 4: Vývoj celkové zadluženosti obce Velká Kraš (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.3 Velká Jesenice

Obec Velká Jesenice leží nedaleko města Česká skalice a pro potřeby této práce zastupuje kraj Královéhradecký. Obec se rozkládá na ploše 1470 ha a leží v nadmořské výšce 286 metrů. Obec je centrem Mikroregionu Metuje a nalezneme zde například mateřskou školu, první stupeň základní školy či obecní knihovnu aj. V roce 2014 zde bylo evidováno 748 trvale žijících osob a 85 aktivních podnikatelských subjektů. [7]

V Tabulce 9 níže můžeme vidět, že obec ve sledovaném období nehospodařila s výraznými schodky.

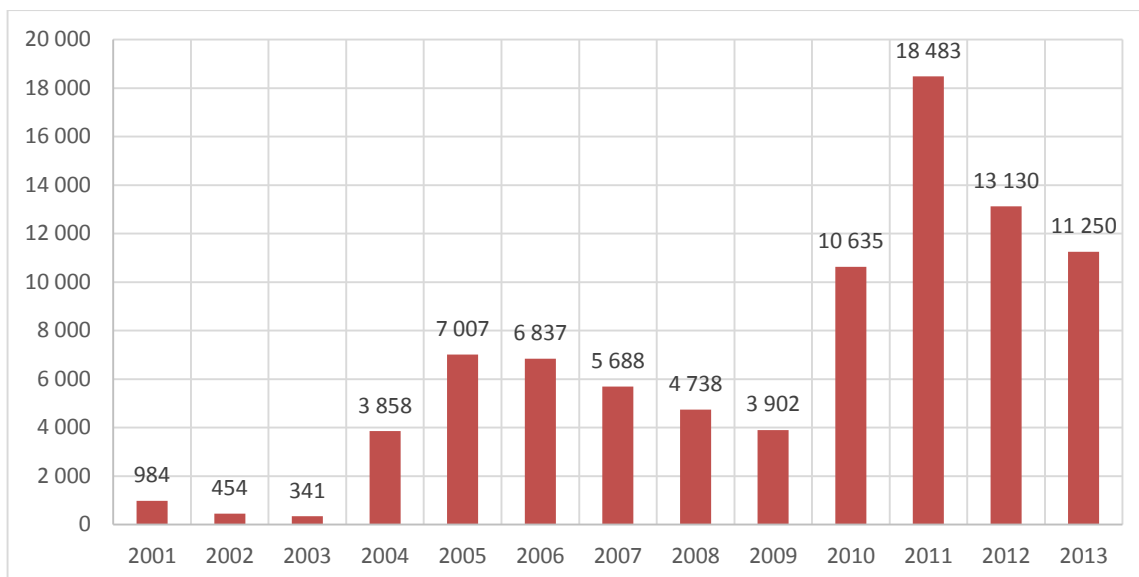
Tabulka 7: Vývoj příjmů a výdajů obce Velká Jesenice (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	5 484 200	6 136 960	-652 760
2002	6 039 550	7 246 450	-1 206 900
2003	8 166 590	7 843 060	323 530
2004	8 305 560	10 526 190	-2 220 630
2005	6 317 220	8 762 360	-2 445 140
2006	6 081 590	6 851 280	-769 690
2007	7 207 420	5 940 620	1 266 800
2008	8 488 130	5 304 330	3 183 800
2009	7 359 560	9 071 590	-1 712 030
2010	9 059 870	7 540 700	1 519 170
2011	12 121 600	10 181 070	1 940 530
2012	10 906 440	11 693 450	-787 010
2013	9 697 364	6 343 221	3 354 143

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na obyvatele

Zadlužení na jednoho obyvatele, jehož vývoj je zachycen v Grafu 5, se na počátku sledovaného období pohybuje v zanedbatelných hodnotách. Ani další roky není situace závažná, neboť z grafu je patrné, že pokud přijetím úvěru hodnota zadluženosti na jednoho obyvatele stoupne v jednom roce, v následujícím klesá. To je znakem toho, že obec úvěr řádně splácí a má ho pod kontrolou. Extrémní hodnotu je možné vidět pouze v roce 2011, kdy se jednalo o vliv krátkodobých závazků, z nichž většinu obec přijatou dotací následující rok splatila.

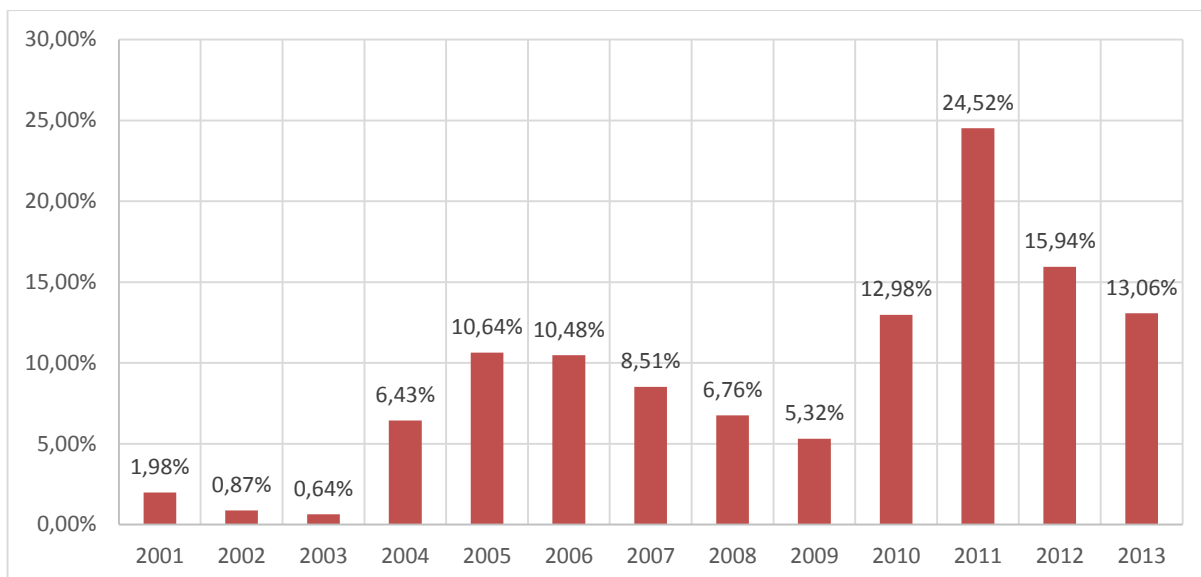

Graf 5: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Velká Jesenice (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Dá se říci, že Graf 6 zobrazující vývoj celkové zadluženosti kopíruje graf vývoje zadluženosti na obyvatele, neboť u obou ukazatelů je rozhodující hodnota cizích zdrojů obce. Jak je vidět v grafu, nejvyšších hodnot celkové zadluženosti dosáhla obec kolem let 2006, což bylo způsobeno projekty přestavby prostor místní mateřské a základní školy. Další výrazný nárůst poměru cizích zdrojů na celkovém majetku obce, kdy se hodnota téměř dotýká kritické hranice 25 %, je rok 2011. Tento nárůst zadluženosti v daném roce je způsoben výstavbou kanalizace v obci. Její stavba probíhala ve Velké Jesenici v letech 2011 a 2012. Skokové snížení celkové zadluženosti mezi lety 2011 a 2012 je důsledkem vypořádání části krátkodobých závazků.

Graf 6: Vývoj celkové zadluženosti obce Velká Jesenice (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.4 Strážovice

Obec Strážovice se nachází nedaleko města Jindřichův Hradec uprostřed tzv. České Kanady a v rámci této práce zastupuje Jihočeský kraj. Obec má rozlohu 1235 ha a její střed leží v nadmořské výšce 532 metrů. V obci lze nalézt např. mateřskou školu či obecní knihovnu. K roku 2014 zde bylo evidováno 603 trvale žijících osob a 41 aktivních podnikatelských subjektů. [20]

Obec ve sledovaném období hospodařila převážně s přebytkem, občasný schodek byl vždy kryt buď přebytky z minulých let či smluveným úvěrem. Nejvýraznější schodek lze vidět v roce 2008, avšak i tento více než dvacetimilionový nesoulad mezi příjmy a výdaji byl vykryt smluveným úvěrem za zamýšlenou investiční akci. Vývoj příjmů a výdajů obsahuje Tabulka 8 níže.

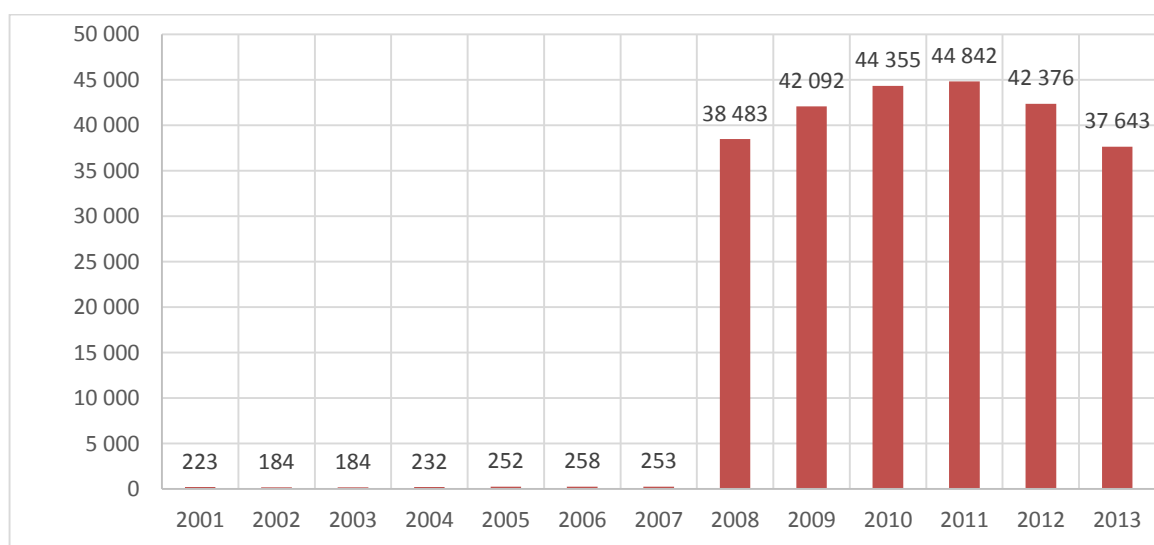
Tabulka 8: Vývoj příjmů a výdajů obce Střížovice (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	10 938 370	11 334 990	-396 620
2002	12 972 420	13 898 930	-926 510
2003	13 291 450	12 629 620	661 830
2004	12 860 090	11 557 480	1 302 610
2005	10 868 830	10 875 180	-6 350
2006	11 840 430	12 722 020	-881 590
2007	12 348 210	9 959 340	2 388 870
2008	15 285 760	38 915 350	-23 629 590
2009	11 798 830	14 382 310	-2 583 480
2010	12 655 480	11 146 340	1 509 120
2011	13 151 750	11 047 640	2 104 110
2012	14 319 490	12 812 960	1 506 530
2013	14 624 682	11 744 774	2 879 908

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

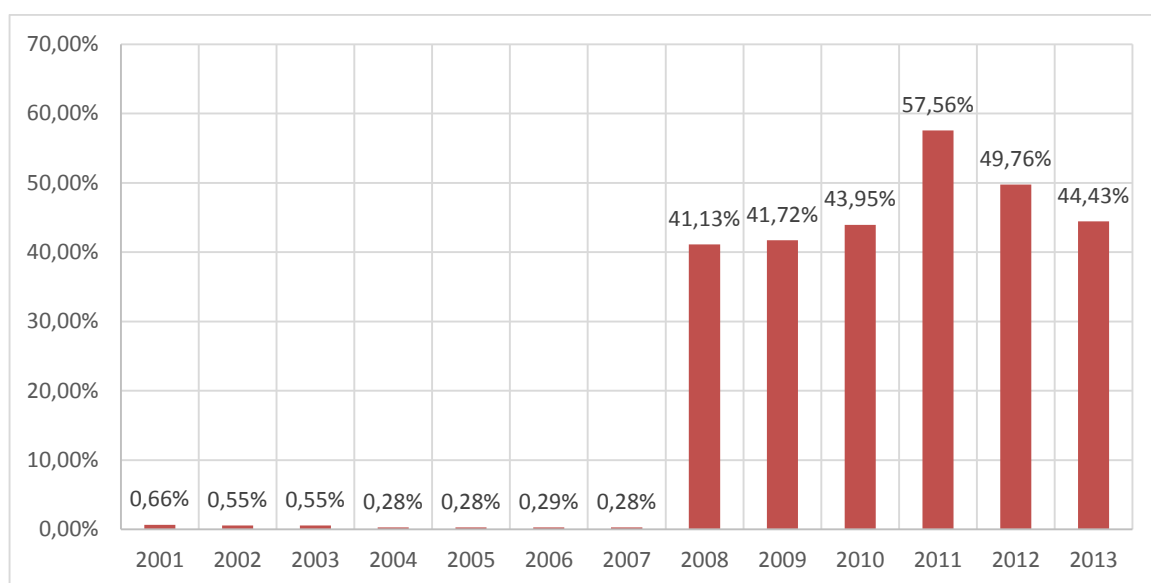
Jak lze vidět v níže uvedeném Grafu 7 mapujícím vývoj zadluženosti na obyvatele v obci, až do roku 2008 se jednalo o velice nízké, zanedbatelné hodnoty. O to patrnější je mezi lety 2007 a 2008 skok z téměř nulové hodnoty na více než 38 tisíc korun na jednoho obyvatele. Toto vysoké zadlužení je důsledkem přijetí dvaadvacetimilionové úvěru určeného na revitalizaci panelové zástavby ve vlastnictví obce.

Graf 7: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Střížovice (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Co se týká celkové zadluženosti obce, lze v Grafu 8 vyčíst, že z téměř nulových hodnot se obec dostala do hodnot kritických, tj. vyšších než 25 %. Od roku 2008 kryjí cizí zdroje téměř polovinu celkového majetku obce, v roce 2011 je tato hranice dokonce překročena. V roce 2008 se obec zadlužila přijetím úvěru pro účely rekonstrukce obecního majetku. Navýšení hodnoty celkové zadluženosti v roce 2011 je z části způsobeno změnou metodiky v oceňování majetku, poklesla tedy jeho hodnota. Od přijetí úvěru zadluženost obce významně neklesá, i přesto, že obec úvěr řádně splácí. Tato situace je důsledkem nárůstu krátkodobých závazků obce.

Graf 8: Vývoj celkové zadluženosti obce Střížovice (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.5 Machová

Obec Machová se nachází nedaleko města Otrokovice a v této práci zastupuje Zlínský kraj. Rozloha katastru obce je 315 ha a obec leží v nadmořské výšce 240 metrů nad mořem. V obci nalezneme např. mateřskou školu, kulturní dům či obecní knihovnu. K roku 2014 zde bylo evidováno 628 trvale žijících obyvatel a 60 aktivních podnikatelských subjektů. [22]

Z Tabulky 9, která obsahuje vývoj příjmů a výdajů obce je patrné, že obec ve sledovaném období ne hospodařila s významnými schodky až na rok 2011. Tento schodek byl způsoben vysokými investičními výdaji obce v daném roce, který byl však pokryt přijatými finančními výpomocemi.

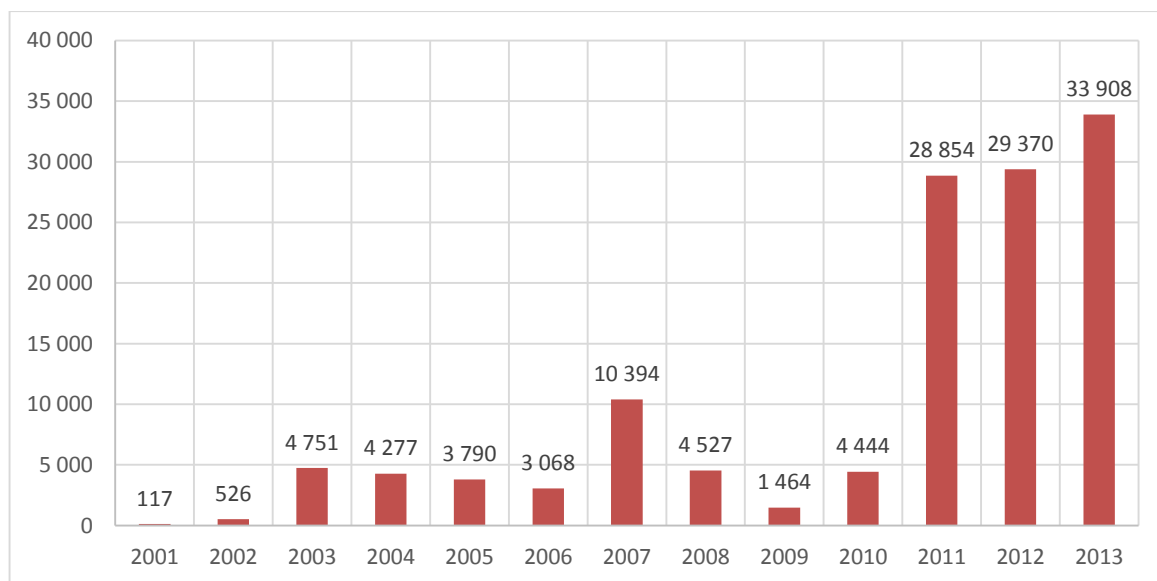
Tabulka 9: Vývoj příjmů a výdajů obce Machová (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	6 162 390	7 877 880	-1 715 490
2002	3 890 300	3 650 680	239 620
2003	5 077 210	7 288 010	-2 210 800
2004	5 176 590	5 519 440	-342 850
2005	4 482 400	4 374 110	108 290
2006	5 513 230	5 511 120	2 110
2007	4 981 130	7 283 090	-2 301 960
2008	16 885 400	10 905 150	5 980 250
2009	10 839 320	9 134 580	1 704 740
2010	8 553 490	9 466 490	-913 000
2011	8 970 540	21 939 470	-12 968 930
2012	12 783 700	7 401 260	5 382 440
2013	9 750 715	9 468 988	281 727

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

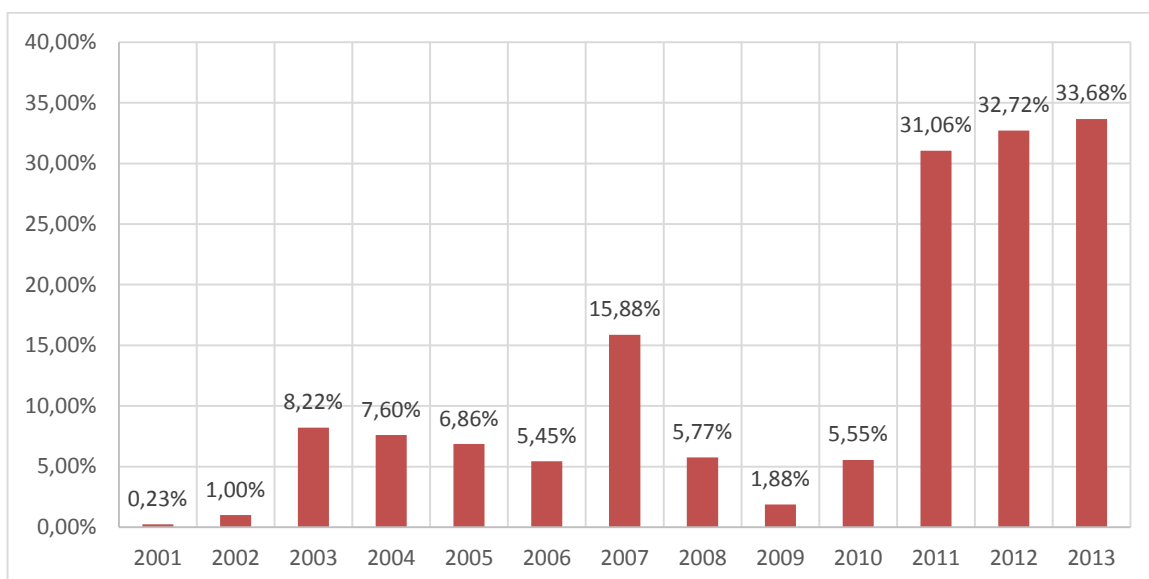
Na níže uvedeném Grafu 9 vývoje zadluženosti obce na jednoho obyvatele lze vidět její mírný nárůst v roce 2007 a vysoký nárůst v roce 2011. Nemělo by se jednat o trvalejší stav, neboť obec v letech 2011 až 2013 přijala velké množství překlenovacích úvěrů, které by měly být splaceny dotacemi z prostředků získaných od EU.

Graf 9: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Machová (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Co se týká celkové zadluženosti obce zobrazené v Grafu 10, je její první nárůst patrný v roce 2003, kdy obec přijala dlouhodobý úvěr na opravu chodníků v obci, který splácela až do konce roku 2012. Další nárůst nastal v roce 2007, kdy obec provedla další investiční akce včetně zateplení budovy obecního úřadu. Od roku 2011 se obec pohybuje nad kritickou hranicí 25 %, podíl cizích zdrojů na majetku obce se pohybuje okolo jedné třetiny. Obec v těchto letech realizovala několik investičních projektů. V roce 2011 se jednalo o kořenovou čističku odpadních vod či výstavbu místní komunikace v novém stavebním obvodu obce. V roce 2012 byla postavena obecní kompostárna a v roce 2013 pořízen zametací stroj a stroje pro svoz biologického odpadu. Na většinu těchto akcí měla obec schváleny dotace z fondů EU, především v roce 2013 je tedy vysoká zadluženost výsledkem přijetí většího množství překlenovacích úvěrů.

Graf 10: Vývoj celkové zadluženosti obce Machová (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.6 Semín

Obec Semín se nachází nedaleko města Přelouč a pro potřeby této práce zastupuje Pardubický kraj. Obec leží v nadmořské výšce 209 metrů nad mořem a rozkládá se na ploše 743 ha. V obci nalezneme například mateřskou a základní školu. K roku 2014 zde bylo evidováno 571 trvale žijících obyvatel a 59 aktivních podnikatelských subjektů. [33]

Co se týká hospodaření obce, z Tabulky 10 je možné vypožorovat, že kromě let 2007 a 2008 obec nebyla schopna s žádným významným schodkem. Vysoké příjmy v letech 2006 až 2008

a významné schodky v letech 2007 a 2008 byla zapříčiněny výstavbou kanalizace a čističky odpadních vod v obci.

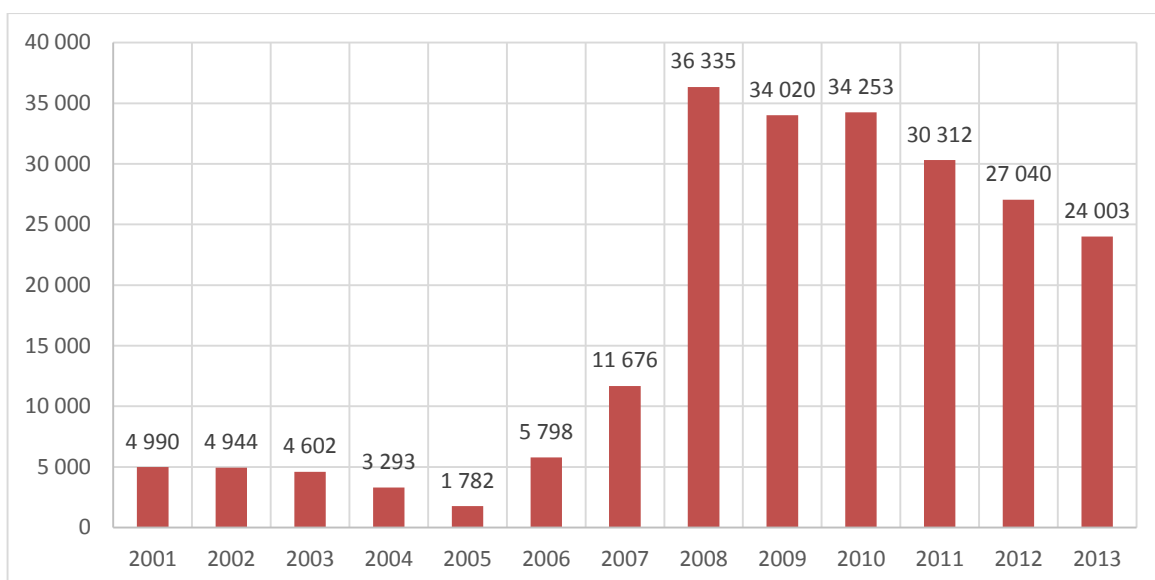
Tabulka 10: Vývoj příjmů a výdajů obce Semín (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	3 377 280	2 154 790	1 222 490
2002	3 710 880	3 967 530	-256 650
2003	5 500 340	7 274 760	-1 774 420
2004	6 111 390	5 099 400	1 011 990
2005	3 978 240	2 749 520	1 228 720
2006	15 997 490	8 052 960	7 944 530
2007	16 859 570	26 122 450	-9 262 880
2008	23 550 340	34 813 860	-11 263 520
2009	7 115 050	6 637 720	477 330
2010	7 341 050	6 900 800	44 050
2011	7 928 100	6 759 740	1 168 360
2012	7 026 800	5 922 890	1 103 910
2013	7 812 581	5 177 988	2 634 593

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Semín se pohybuje již od počátku sledovaného období ve vyšších hodnotách, viz Graf 11. Od roku 2001 lze vyšší hodnotu spojit s výstavbou vodovodu, který zde byl v roce 2003 uveden do provozu. Prudký nárůst lze vidět v letech 2007 a především 2008. V těchto letech obec prováděla výstavbu kanalizace a ČOV.

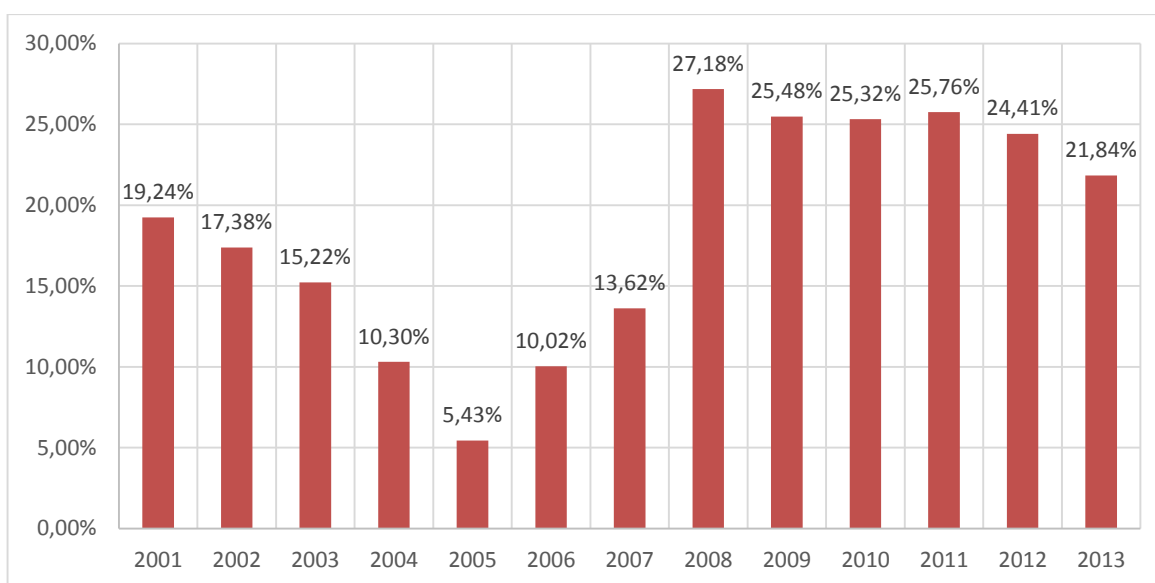

Graf 11: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Semín (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Z Grafu 12 celkové zadluženosti obce níže je patrné, že jsou hodnoty podílu cizích zdrojů na majetku obce poměrně vysoké. Již v roce 2001 nebyly daleko od kritické hranice 25 % a v roce 2008 byla tato hranice dokonce překročena. Vysoká hodnota ukazatele od roku 2008 je důsledkem přijetí úvěru určeného na výstavbu kanalizace a čističky odpadních vod v obci, který obce řádně splácí. Mírný nárůst v roce 2011 zapříčinila změna metodiky oceňování majetku, v dalších letech již však hodnota ukazatele klesá.

Graf 12: Vývoj celkové zadluženosti obce Semín (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.7 Líšřany

Obec Líšřany leží v okrese Plzeň – Sever a zastupuje tudíž pro účely této práce kraj Plzeňský. Obec z rozlohou 3676 ha leží v nadmořské výšce 458 metrů. V obci nalezneme např. mateřskou školu, základní školu, obecní knihovnu aj. K roku 2014 zde bylo evidováno 736 obyvatel a 85 aktivních podnikatelských subjektů. [21]

O obci lze říci, že ve sledovaných letech nehospodařila s výraznějším schodkem, schodky v letech 2002 a 2006 byly vždy kryty smluveným úvěrem, který obec přijala na investiční akce. Vývoj příjmů a výdajů obce zobrazuje Tabulka 11.

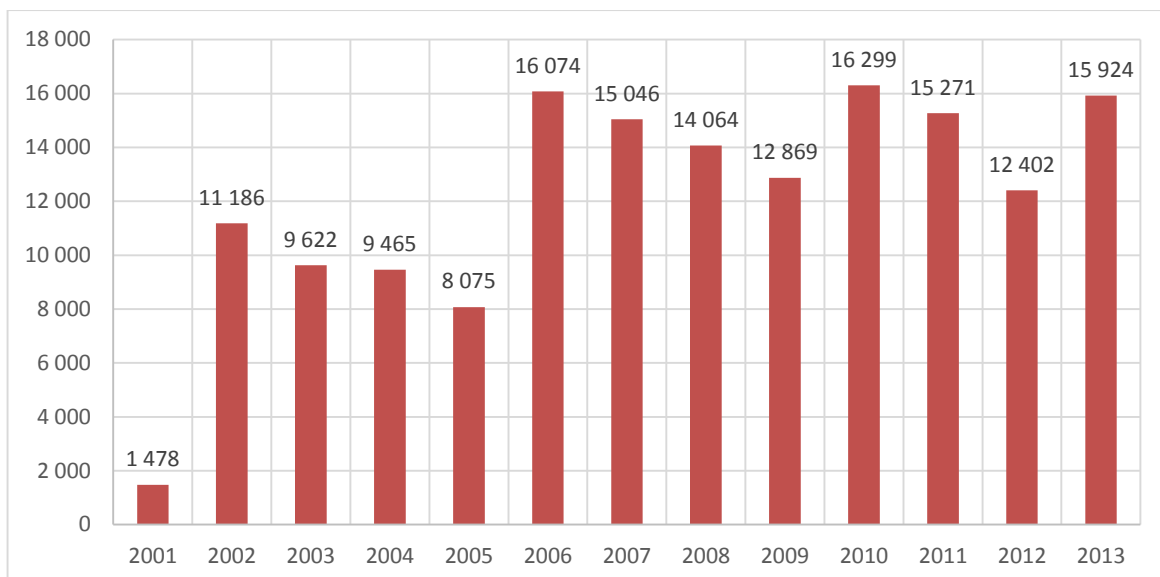
Tabulka 11: Vývoj příjmů a výdajů obce Líšřany (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	7 922 060	8 308 790	-386 730
2002	9 496 350	14 581 030	-5 084 680
2003	11 554 400	8 850 520	2 703 880
2004	10 860 300	11 098 770	-238 470
2005	16 966 040	19 011 810	-2 045 770
2006	11 112 090	17 217 340	-6 105 250
2007	8 532 750	6 827 850	1 704 900
2008	12 081 270	10 580 790	1 500 480
2009	14 218 280	11 800 410	2 417 870
2010	10 429 600	9 503 180	926 420
2011	10 981 060	10 178 190	802 870
2012	13 850 140	13 792 890	57 250
2013	12 880 719	12 334 067	546 652

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Z Grafu 13 vývoje zadluženosti na obyvatele níže je vidět, že od roku 2001 je zadlužení stabilně ve vyšších hodnotách. V letech 2001 – 2002 a 2005 – 2006 si obec vypůjčila finanční prostředky na výstavbu obecních bytů. V roce 2007 jí byl znovu poskytnut úvěr na spolufinancování výstavby čističky odpadních vod v obci.

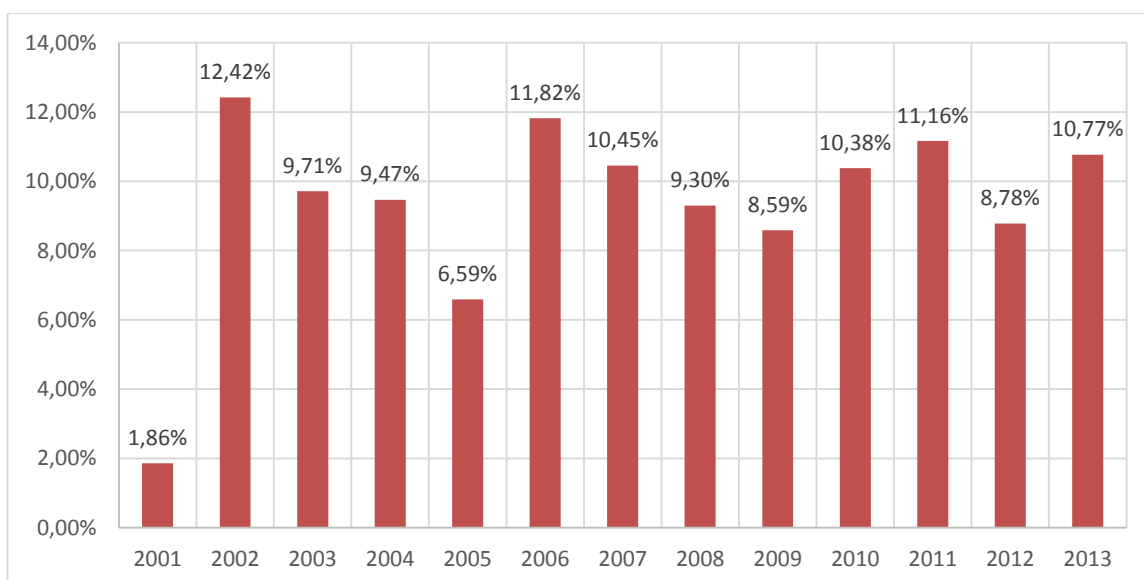

Graf 13: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Líšňany (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

I přes poměrně vysokou hodnotu ukazatele zadluženosti na obyvatele se obec zadlužuje rozumně. Hodnota ukazatele celkové zadluženosti, viz Graf 14, je relativně nízká a poměr cizích zdrojů k celkovému majetku se pohybuje pouze okolo 10 %. Vyšší hodnota v roce 2002 je způsobena přijetím úvěru na výstavbu výše zmíněných obecních bytů, stejně jako v roce 2006. Mírný nárůst ukazatele v roce 2011 je zčásti zaviněn změnou metodiky oceňování majetku, zčásti přijatými zálohami na plánované investiční akce obce, např. výstavbu kanalizace v jedné z jejích částí.

Graf 14: Vývoj celkové zadluženosti obce Líšňany (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.8 Královské Poříčí

Obec Královské Poříčí leží v okrese Sokolov a v této práci je zástupcem Karlovarského kraje. Obec s rozlohou 1220 ha leží v nadmořské výšce 396 metrů. V obci nalezneme například mateřskou školu, základní školu či Česko-německé centrum Ohře. K roku 2014 zde bylo evidováno 819 trvale žijících obyvatel a 69 aktivních podnikatelských subjektů. V bezprostřední blízkosti obce probíhá těžba uhlí, díky čemuž se v hodnotách příjmů a výdajů tato obec výrazně odlišuje od ostatních. Dalším faktorem výrazně většího objemu příjmů než v jiných obcích je vysoká hodnota obecního majetku, podstatná část příjmů do obecního rozpočtu pochází z nájemného z velkého počtu obecních bytů. [26]

Jak je možné vidět z Tabulky 12, obec často hospodaří s výraznými schodky, ale i výraznými přebytky. Je to způsobeno přijetím úvěru v jednom roce a jeho splacením v roce následujícím, především z přijatých dotací.

Tabulka 12: Vývoj příjmů a výdajů obce Královské Poříčí (v Kč)

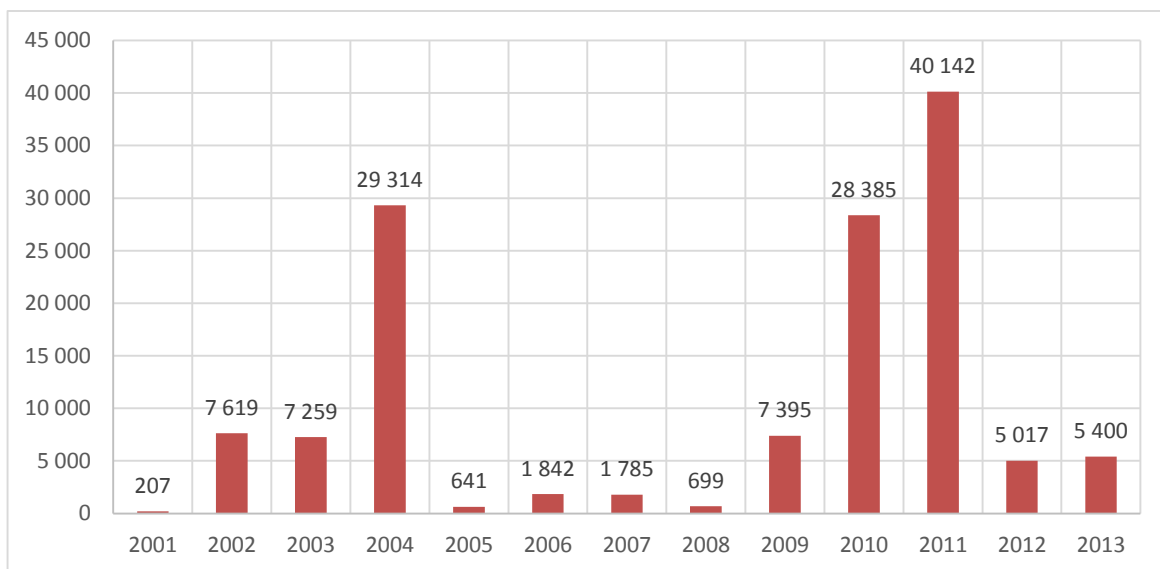
Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	37 252 950	31 488 230	5 764 720
2002	36 500 570	39 708 810	-3 208 240
2003	45 122 610	46 398 270	-1 275 660
2004	46 805 610	77 028 390	-30 222 780
2005	74 119 270	32 366 550	41 752 720
2006	94 723 800	106 058 550	-11 334 750
2007	47 414 150	46 301 540	1 112 610
2008	55 814 260	43 945 760	11 868 500
2009	40 750 930	59 118 930	-18 368 000
2010	43 753 970	55 151 570	-11 397 600
2011	47 403 790	59 151 620	-11 747 830
2012	65 505 910	26 428 810	39 077 100
2013	34 364 138	31 630 112	2 734 026

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Zadluženost na obyvatele v jednotlivých letech obce zobrazená v Grafu 15 Královské Poříčí se vyznačuje tím, že se jedná o nízké hodnoty, které v některých letech skokově rostou. Markantní rozdíl mezi lety 2004 a 2005 je způsoben přijetím úvěru v roce 2004 a jeho následným splacením z přijaté dotace o rok později. V letech 2009, 2010 a 2011 se na zvýšení

zadlužení obce podílely úvěry přijaté na výstavbu nového fotbalového hřiště v obci. V letech 2010 a 2011 se dále jednalo o úvěry přijaté na financování výstavby česko-německého naučného centra. Skokové snížení v roce 2012 je zapříčiněno profinancováním tohoto projektu dotací ze strany Spolkové republiky Německo.

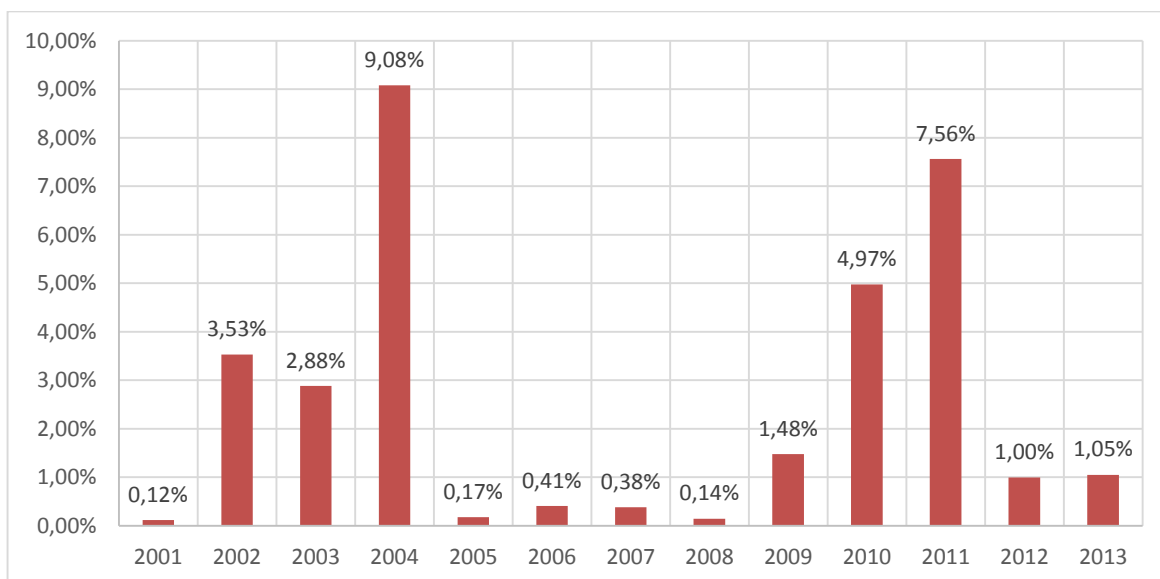

Graf 15: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Královské Poříčí (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Celková zadluženost obce se i v letech, kdy je pozorována vysoká hodnota ukazatele zadluženosti na obyvatele, pohybují v nízkých procentech. Je to způsobeno vysokou hodnotou majetku ve vlastnictví obce. Vývoj celkové zadluženost obce je znázorněn v Grafu 16 níže.

Graf 16: Vývoj celkové zadluženosti obce Královské Poříčí (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.9 Hrušovany

Obec Hrušovany leží nedaleko města Chomutov a pro potřeby této práce zastupuje Ústecký kraj. Obec s katastrální výměrou 1257 ha leží v nadmořské výšce 306 metrů. V obci se nachází například mateřská škola, pošta, kulturní dům či restaurace s hotelem. K roku 2014 zde bylo evidováno 561 trvale žijících osob a 42 aktivních podnikatelských subjektů. [43]

Z Tabulky 13 je patrné, že obec ve více než polovině sledovaných let hospodařila se schodem. Tento schodek byl vždy kryt smluveným úvěrem či prostředky z minulých let. Nárůst každoročních příjmů od roku 2004 souvisí s převedením objektu bývalých kasáren do vlastnictví obce a s následnými dotacemi, které obci dopomohly k přestavbě tohoto objektu na obecní byty.

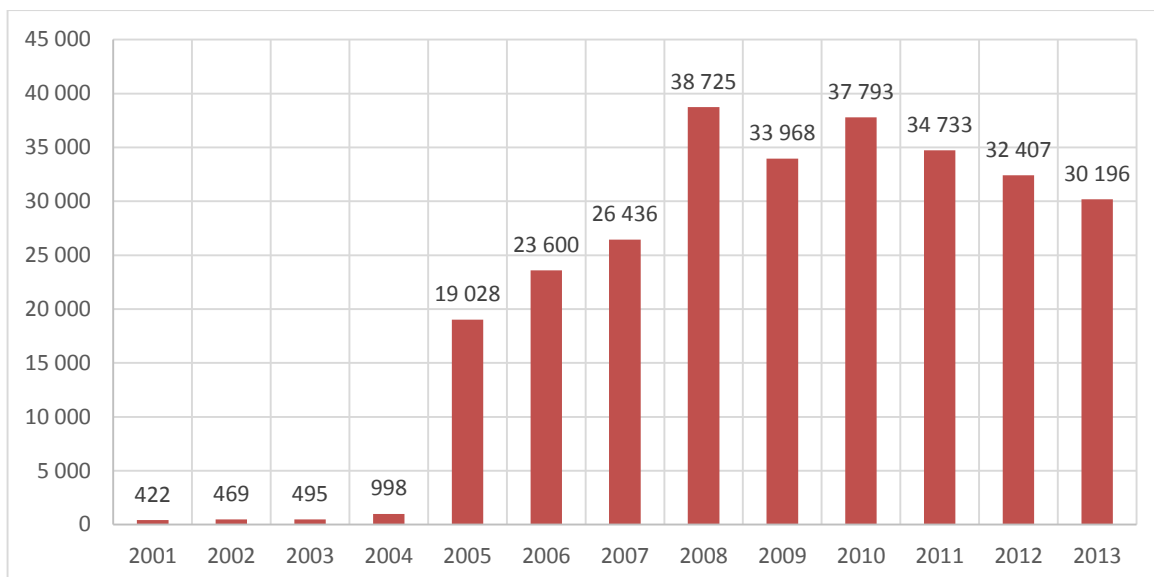
Tabulka 13: Vývoj příjmů a výdajů obce Hrušovany (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	3 801 470	7 415 880	-3 614 410
2002	4 977 090	5 743 220	-766 130
2003	5 316 490	5 343 010	-26 520
2004	13 764 840	20 061 770	-6 296 930
2005	18 116 340	24 456 620	-6 340 280
2006	34 646 680	30 437 720	4 208 960
2007	32 587 240	39 465 540	-6 878 300
2008	38 542 770	39 674 470	-1 131 700
2009	26 076 060	30 030 170	-3 954 110
2010	29 072 410	30 490 230	-1 417 820
2011	25 902 140	25 295 900	606 240
2012	24 612 110	22 648 880	1 963 230
2013	21 765 388	21 498 327	267 061

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

V prvních letech sledovaného období je hodnota ukazatele zadluženosti na obyvatele zanedbatelná, její nárůst je možné pozorovat v Grafu 17 od roku 2005, kdy obec započala nákladný investiční projekt přestavby bývalého areálu kasáren na obecní bydlení. Na tento projekt získala obec řadu dotací, musela však přispět i vlastními prostředky, které pochází především z poskytnutých dlouhodobých úvěrů.

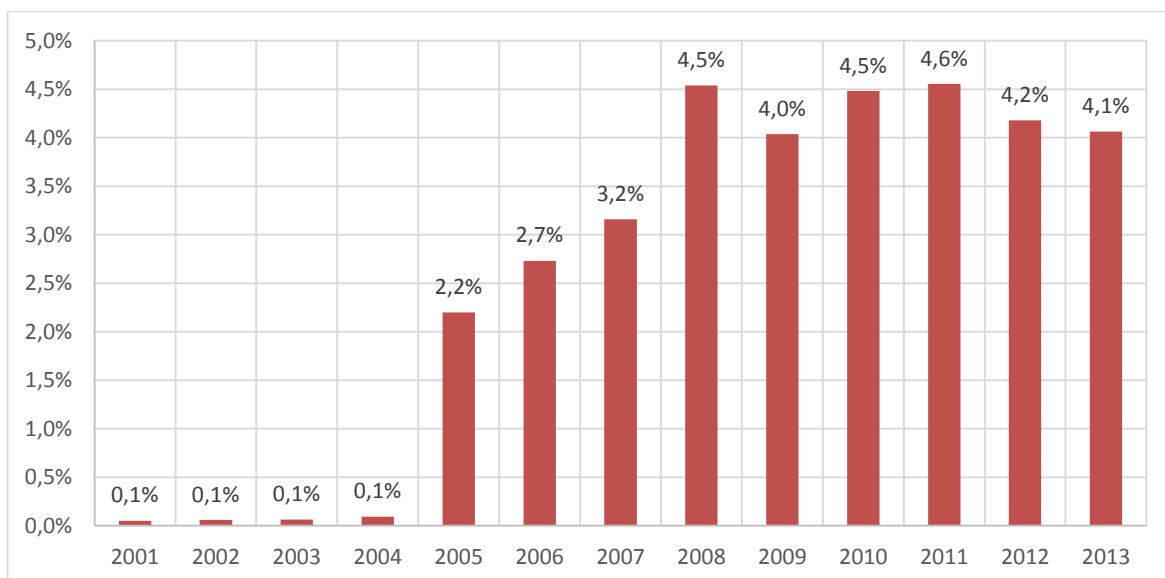

Graf 17: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Hrušovany (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Z níže uvedeného Grafu 18 vývoje celkové zadluženosti obce je možné vyčíst, ve kterých letech byly obci poskytnuty úvěry na realizaci jejího projektu. Jedná se především o roky 2005 a 2008, kdy obec budovala bytový fond. Ale i v dalších letech byla obec nucena přijímat další úvěry např. na výstavbu garáží patřících k obecním bytů, revitalizaci okolí areálu či přestavby části objektu na turistickou ubytovnu. I přes vysoké hodnoty ukazatele zadluženosti na obyvatele, celková zadluženost obce není na vysoké úrovni a poměr cizích zdrojů k celkovému majetku obce nepřekračuje hodnotu 5 %.

Graf 18: Vývoj celkové zadluženosti obce Hrušovany (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.10 Závašice

Obec Závašice se nachází nedaleko města Kopřivnice a v této práci je zástupcem Moravskoslezského kraje. Obec s katastrální rozlohou 630 ha leží v nadmořské výšce kolem 350 metrů nad mořem. V obci nalezneme například mateřskou a základní školu či místní knihovnu aj. K roku 2014 zde bylo evidováno 993 trvale žijících obyvatel a 100 aktivních podnikatelských subjektů. [25]

Co se týče hospodaření obce Závašice, v Tabulce 14 lze vidět, že obec hospodaří téměř vždy s přebytkem. Významný schodek nastal pouze v roce 2008 a byl kryt přijatým dlouhodobým úvěrem.

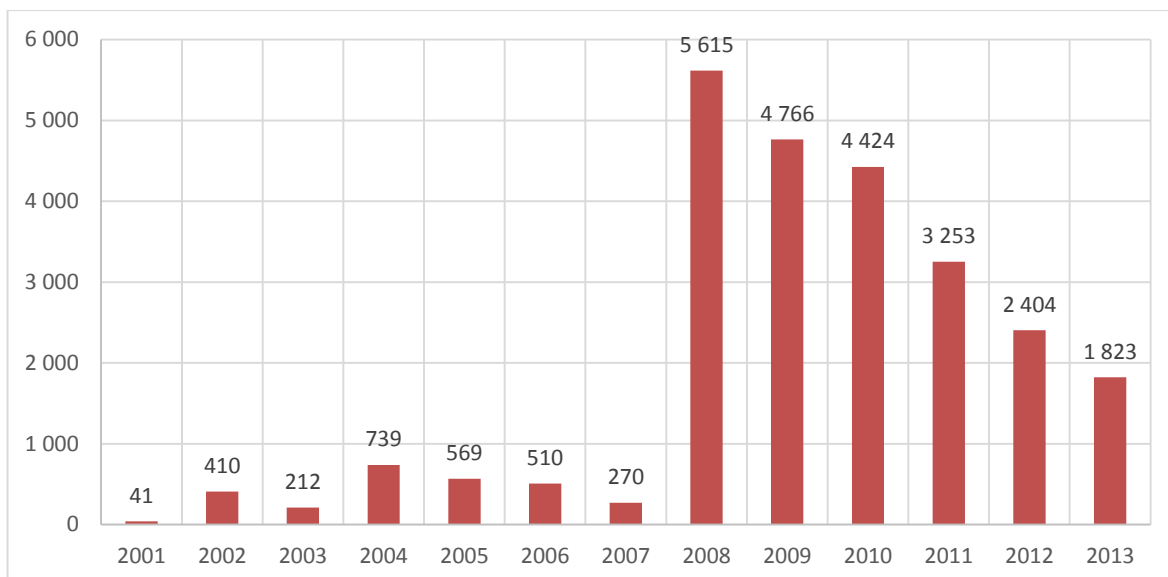
Tabulka 14: Vývoj příjmů a výdajů obce Závašice (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	4 283 240	3 627 760	655 480
2002	8 373 140	7 744 530	628 610
2003	7 387 700	6 892 020	495 680
2004	7 896 350	8 597 180	-700 830
2005	6 563 210	6 549 020	14 190
2006	16 007 790	15 842 790	165 000
2007	7 506 750	6 385 910	1 120 840
2008	8 744 650	14 029 330	-5 284 680
2009	7 170 010	5 936 870	1 233 140
2010	10 026 850	8 429 950	1 596 900
2011	10 505 680	10 806 360	-300 680
2012	8 931 260	8 096 390	834 870
2013	11 470 509	10 106 408	1 364 101

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Na počátku sledovaného období až do roku je hodnota zadluženosti na obyvatele zanedbatelná. Vyšších hodnot dosahuje od roku 2008, kdy obec přijala svůj jediný dlouhodobý úvěr určený ke koupi obecního hostince od soukromé osoby. Z Grafu 19 je patrné, že obec úvěr řádně splácí a hodnota ukazatele tudíž stále klesá.

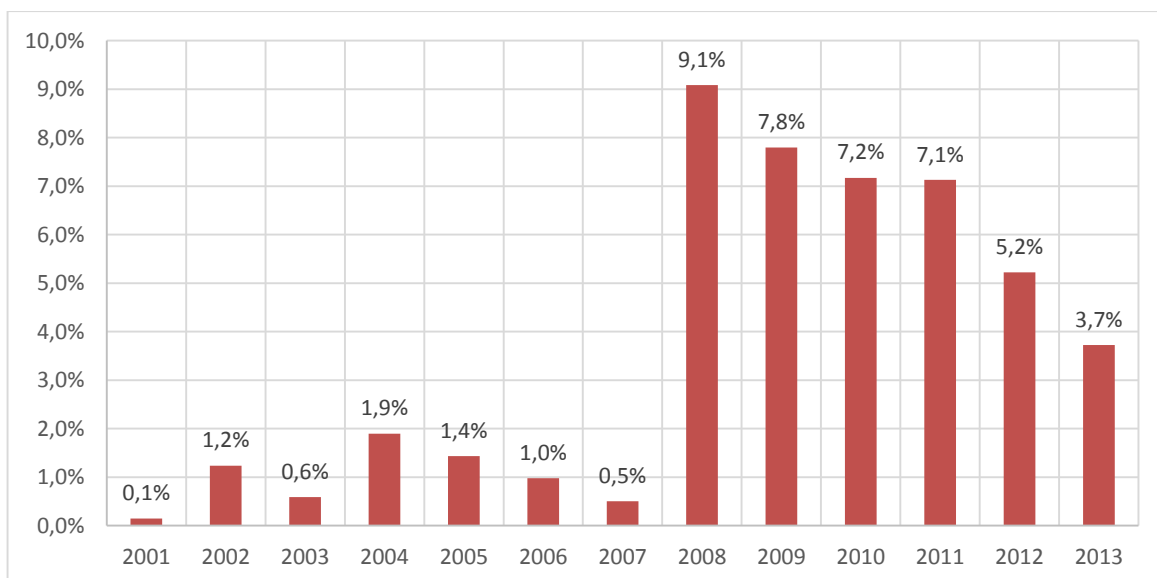

Graf 19: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Závišice (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Také hodnoty ukazatele celkové zadluženosti obce jsou na dobré úrovni. I přes přijatou půjčku v roce 2008 tento ukazatel nevzrostl na více než 9 %. Obec tedy dluží pouze velmi malou část hodnoty svého majetku, viz Graf 20.

Graf 20: Vývoj celkové zadluženosti obce Závišice (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.11 Olovnice

Obec Olovnice leží na jihozápadě okresu Mělník a zastupuje zde Středočeský kraj. Obec má rozlohu 587 ha a leží v nadmořské výšce okolo 193 metrů nad mořem. V obci funguje mateřská škola, nalezneme zde např. restauraci či prodejnu smíšeného zboží aj. K roku 2014 zde bylo evidováno 522 trvale žijících osob a 55 aktivních podnikatelských subjektů. [6]

Obec Olovnice hospodařila ve sledovaném období schodkově pouze v několika případech. V roce 2003, 2008 a 2010 se jednalo o výraznější částky. Všechny tyto schodky byly kryty přijatými úvěry. Výrazný nárůst příjmů a výdajů v letech 2008 a 2009 zapříčinily přijaté dotace na výstavbu kanalizace, ČOV a vodovodu v obci. Vývoj příjmů a výdajů obsahuje Tabulka 15.

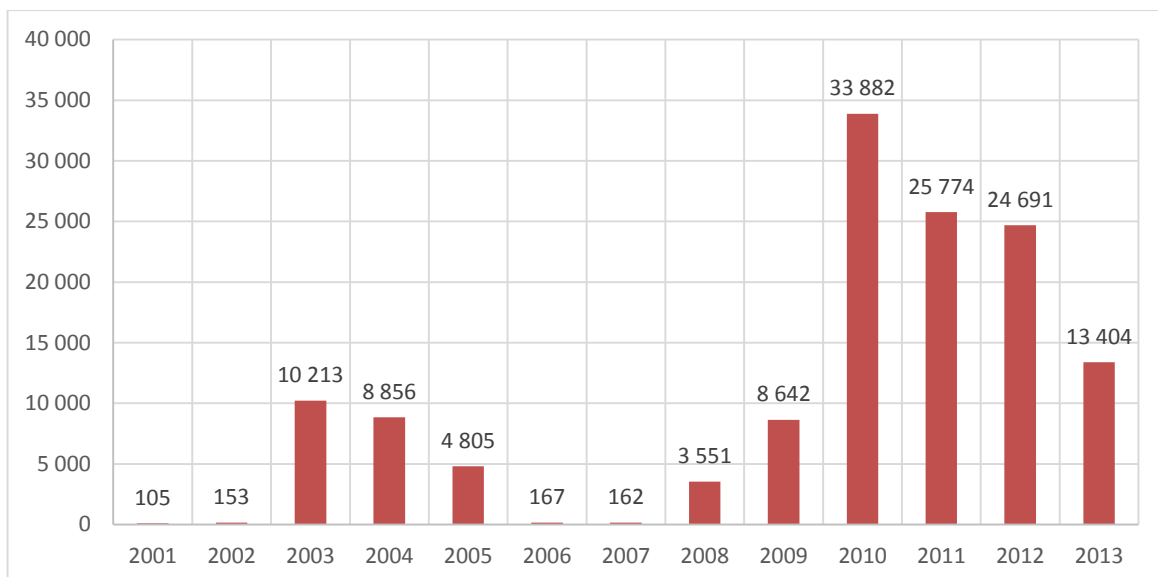
Tabulka 15: Vývoj příjmů a výdajů obce Olovnice (v Kč)

Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	2 856 070	2 088 830	767 240
2002	4 199 760	4 783 140	-583 380
2003	3 833 960	8 886 300	-5 052 340
2004	4 240 390	4 332 070	-91 680
2005	3 792 690	2 433 710	1 358 980
2006	7 941 610	3 130 160	4 811 450
2007	5 788 240	4 432 480	1 355 760
2008	43 333 440	48 410 810	-5 077 370
2009	34 302 390	31 357 600	2 944 790
2010	7 957 920	20 836 990	-12 879 070
2011	5 209 650	4 640 690	568 960
2012	5 539 560	4 773 040	766 520
2013	8 436 830	3 751 023	4 685 807

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Prvním rokem, kdy je možné zaznamenat nárůst zadluženosti na obyvatele v obci je rok 2003, kdy obec přijala dlouhodobý úvěr na účely přestavby zchátralého obecního hostince na moderní restauraci se sálem a bytovými jednotkami. Jak je vidět z Grafu 21 níže, obec tento úvěr řádně splatila. Vyšší hodnoty dluhu na obyvatele v dalších letech jsou důsledkem výstavby infrastruktury v obci.

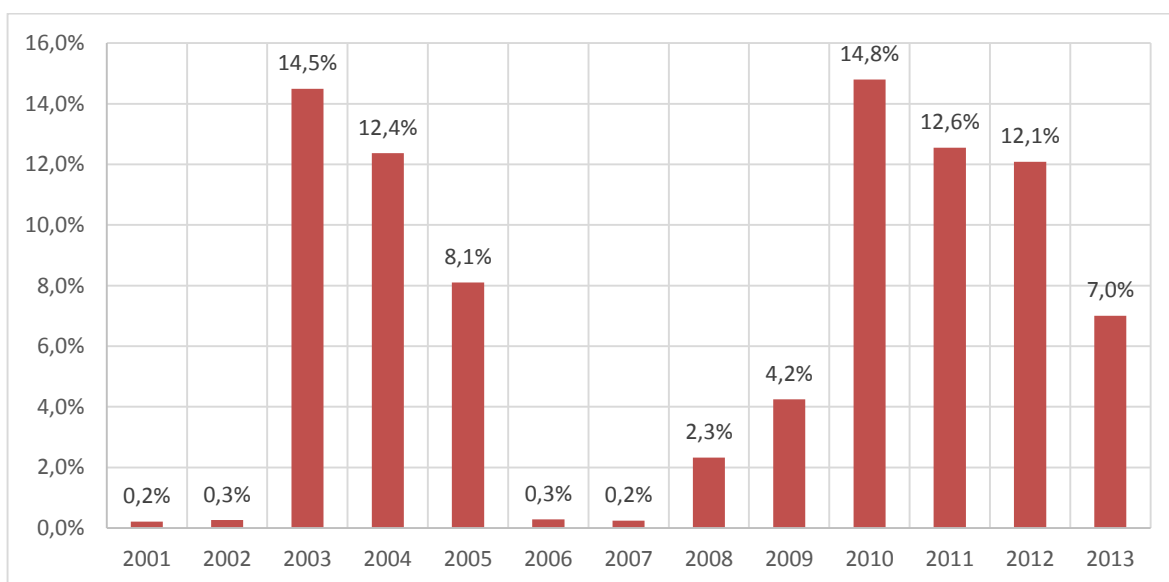

Graf 21: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Olovnice (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Celková zadluženost obce Olovnice, jejíž vývoj zobrazuje Graf 22, se pohybuje v rozumných hodnotách, tj. v žádném sledovaném roce nepřekračuje hranici 25 %. Nejvyšší hodnoty dosáhl ukazatel v roce 2003 a v roce 2010. V letech 2008 a 2009 byla v obci vystavěna kanalizace a ČOV, v roce 2010 byl uveden do provozu vodovod, který je důvodem pro půjčku, která byla obci v témže roce poskytnuta a kterou obec řádně splácí.

Graf 22: Vývoj celkové zadluženosti obce Olovnice (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.12 Vavřinec

Obec Vavřinec se nachází nedaleko města Blansko a pro potřeby této práce zastupuje kraj Jihomoravský. Obec s rozlohou 1223 ha leží v nadmořské výšce kolem 550 metrů nad mořem. V obci se mimo jiné nachází mateřská škola a obecní knihovna. K roku 2014 zde bylo evidováno 866 obyvatel a 78 aktivních podnikatelských subjektů. [45]

Jak je zřejmé z Tabulky 16 zobrazující vývoj příjmů a výdajů obce níže, obec až do roku 2007 nehospondařila s výrazným schodkem. V roce 2007 i v ostatních letech, kdy byl naplánován schodkový rozpočet, ho obec kryla prostředky z minulých let, popř. zajištěným úvěrem.

Tabulka 16: Vývoj příjmů a výdajů obce Vavřinec (v Kč)

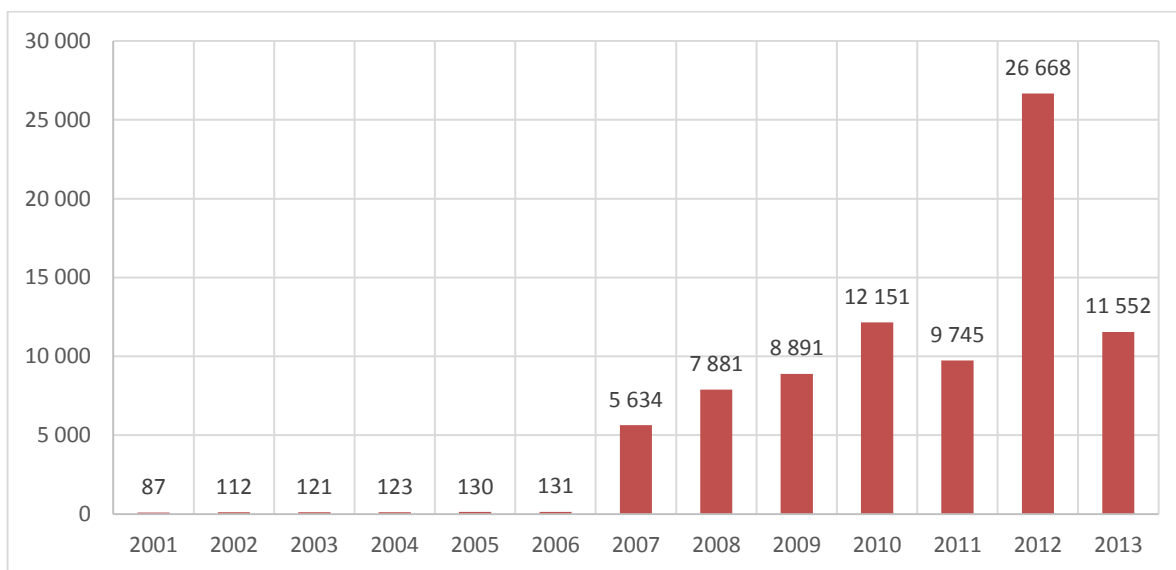
Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	4 778 940	4 368 980	409 960
2002	4 955 040	4 712 600	242 440
2003	8 834 990	6 808 610	2 026 380
2004	7 896 900	8 002 690	-105 790
2005	6 023 840	6 438 130	-414 290
2006	6 724 080	6 885 520	-161 440
2007	11 672 340	19 370 380	-7 698 040
2008	9 454 730	11 013 440	-1 558 710
2009	8 370 600	9 148 470	-777 870
2010	10 349 240	12 162 450	-1 813 210
2011	11 659 890	8 713 810	2 946 080
2012	20 488 610	22 676 990	-2 188 380
2013	9 554 051	7 565 095	1 988 956

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Jak je patrné z Grafu 23 zadluženosti na obyvatele, až do roku 2006 byla hodnota tohoto ukazatele zanedbatelná. Jeho nárůst nastal v roce 2007, kdy obec přijala úvěr na realizaci investičního záměru – rekonstrukci objektu bývalé školy v obci. V následujících letech obec realizovala další projekty, které si žádaly financování úvěrem, jedná se např. o rekonstrukci fotbalového hřiště v roce 2009, rekonstrukci kulturního domu v obci v letech 2010 a 2012. V roce 2012 byl v jedné z částí obce postaven sběrný dvůr, který byl z velké části financován

dotacemi EU. Profinancováním projektu lze vysvětlit velké snížení zadlužení mezi lety 2012 a 2013.

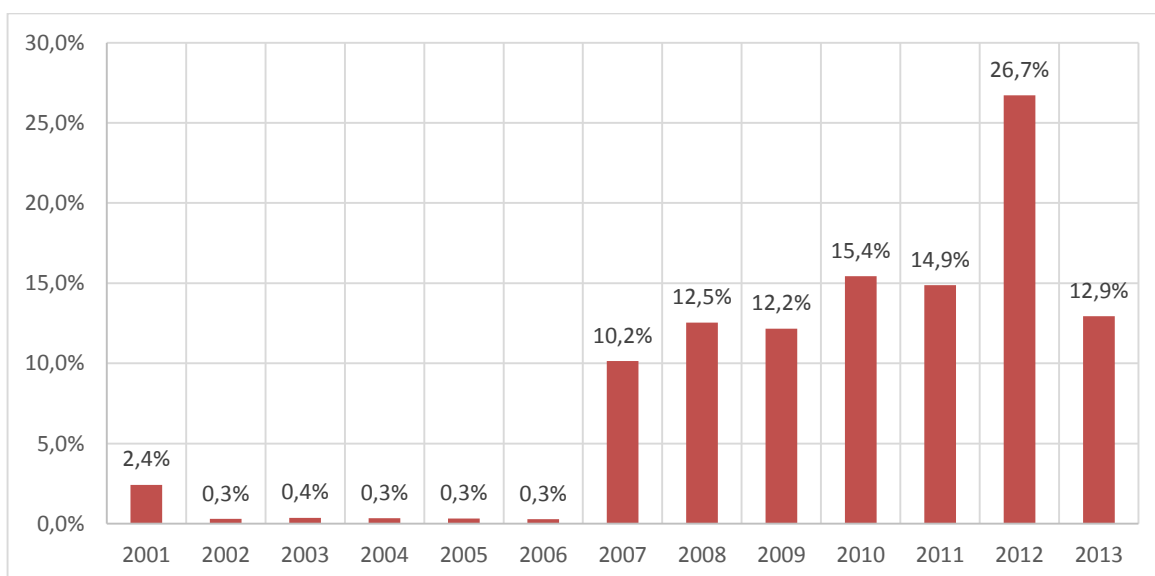

Graf 23: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Vavřinec (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Jak je možné vidět níže na Grafu 24, hodnota celkové zadluženosti obce se v první polovině sledovaného období pohybovala ve velmi nízkých číslech. V ostatních letech se hodnota ukazatele patrně zvýšila, ale i tak kromě roku 2012 nepřekročila kritickou hranici 25 %. V následujícím roce se podíl cizích zdrojů na celkovém majetku díky profinancování projektu opět snížil na zdravou hodnotu.

Graf 24: Vývoj celkové zadluženosti obce Vavřinec (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.13 Bory

Obec Bory se nachází v blízkosti města Velké Meziříčí a v této práci zastupuje kraj Vysočina. Obec vznikla roku 1972 sloučením Dolních a Horních Borů, v současnosti má rozlohu 1647 ha a leží v nadmořské výšce 520 metrů. V obci nalezneme mateřskou či základní školu, poštu, obecní knihovnu a další. K roku 2014 zde bylo evidováno 799 trvale žijících obyvatel a 78 aktivních podnikatelských subjektů. [23]

Jak je patrné z Tabulky 17 níže, obec ve více než polovině sledovaných let hospodařila se schodkem. Ve všech případech obec schodky kryla přebytky z minulých let nebo smluveným úvěrem.

Tabulka 17: Vývoj příjmů a výdajů obce Bory (v Kč)

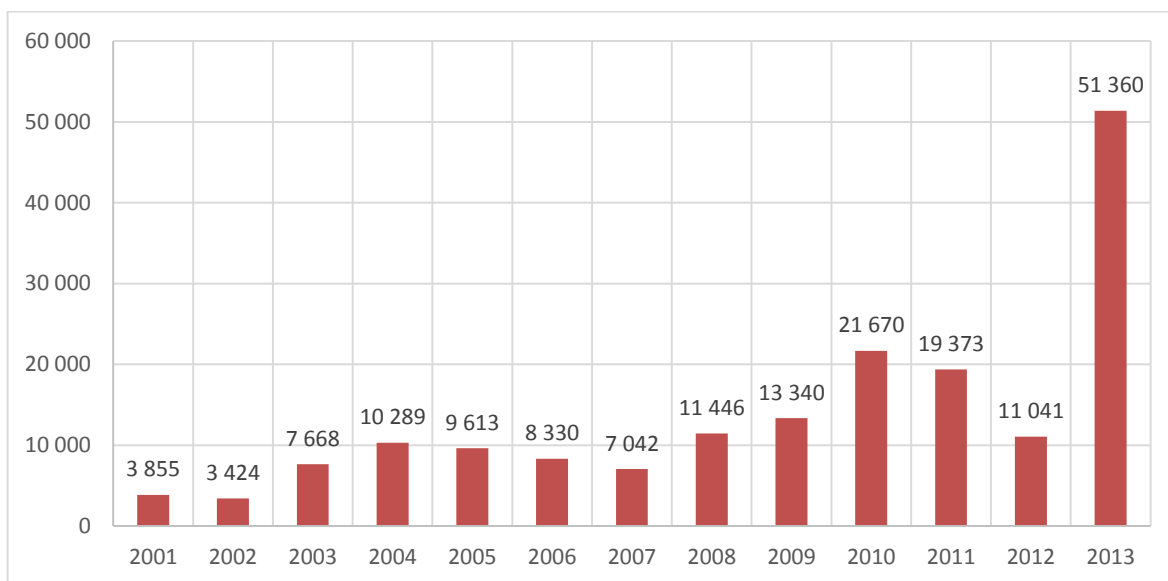
Rok	Příjmy	Výdaje	Saldo
2001	14 655 230	16 582 170	-1 926 940
2002	12 033 810	12 688 680	-654 870
2003	28 746 460	31 975 360	-3 228 900
2004	26 581 830	27 260 900	-679 070
2005	24 655 690	24 695 510	-39 820
2006	9 282 320	7 735 690	1 546 630
2007	11 328 710	9 875 150	1 453 560
2008	10 535 480	13 976 830	-3 441 350
2009	18 459 210	18 839 040	-379 830
2010	14 208 670	14 292 690	-84 020
2011	12 567 910	12 932 190	-364 240
2012	12 875 050	10 672 380	2 202 670
2013	40 008 135	44 491 339	-4 483 204

Zdroj: [34]

Vývoj zadluženosti na jednoho obyvatele

Hodnota zadluženosti na jednoho obyvatele v obci Bory zobrazená v Grafu 25 se již od začátku sledovaného období pohybuje v tisícových hodnotách a téměř po celé období hodnota ukazatele stoupá. Zadlužení je výsledkem snahy obce o její rozvoj a zvýšení atraktivity. V období let 2006 až 2010 obec přijala úvěry např. na výkup pozemků, na vybudování inženýrských sítí pro výstavbu nových rodinných domů či vybudování nového školního a víceúčelového hřiště. Od roku 2011 se jednalo o přijetí úvěrů, z nichž získané prostředky byly

určeny na nové veřejné osvětlení a náklady spojené s výstavbou vodovodu. Nejvíce se obec zadlužila v roce 2013 v souvislosti s výstavbou kanalizace.

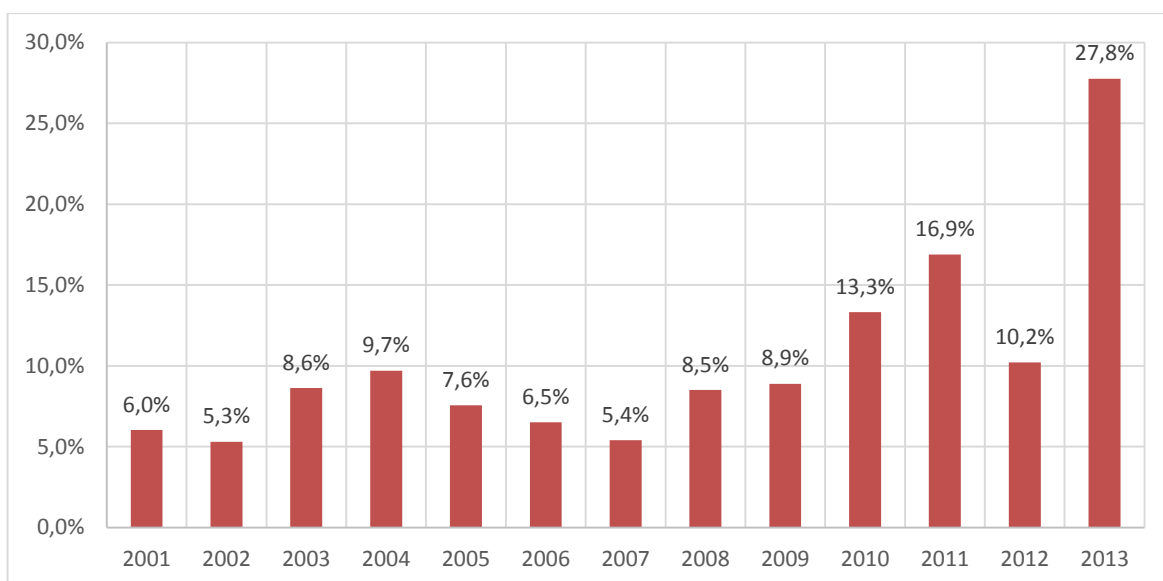

Graf 25: Vývoj zadluženosti na obyvatele v obci Bory (v Kč)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37][41]

Vývoj celkové zadluženosti

Hodnota ukazatele celkové zadluženosti obce se i přes relativně vysoké hodnoty zadluženosti na obyvatele pohybuje vzhledem k velikosti majetku obce v nízkých číslech, viz Graf 26 níže. Problémový je pouze rok 2013, kdy celková zadluženost obce Bory překročila kritickou hranici 25 %.

Graf 26: Vývoj celkové zadluženosti obce Bory (v %)

Zdroj: zpracováno z dat [1][13][37]

3.14 Nástroje používané obcemi k regulaci zadluženosti

Součástí analýzy zadluženosti vybraných obcí byl i průzkum mezi představiteli analyzovaných obcí, který měl za úkol zjistit, zda jsou seznámeni s existencí nástrojů určených k regulaci zadluženosti, popř. zda nějaký z těchto nástrojů využívají. Starostové jednotlivých obcí byli osloveni pomocí e-mailu a byly jim položeny následující dvě otázky týkající se problematiky regulace zadluženosti:

- 1) Co představujete pod pojmem „nástroj regulace zadluženosti“?
- 2) Jakým způsobem ve Vaší obci regulujete výši zadlužení či předcházíte možným problémům souvisejícím se zadlužením?

Z výzkumu vyplynulo, že valná většina starostů si pod pojmem „nástroj regulace zadluženosti“ neumí nic konkrétního představit, avšak nevyklučují, že nějaký takový nástroj používají. Kromě zdravého rozumu, který za nejlepší nástroj regulace zadluženosti označili všichni představitelé obcí, byly starosty za nástroje důležité pro předcházení problémům se zadlužením označeny tyto dva:

Pečlivě zpracovaný a průběžně aktualizovaný rozpočtový výhled. Rozpočtový výhled by měl kromě prognózy rozpočtových příjmů a výdajů na následujících 2 – 5 let obsahovat i další ukazatele jako jsou například dlouhodobé závazky a pohledávky, finanční zdroje na dlouhodobě realizované záměry aj. Na základě zpracovaného rozpočtového výhledu se pak zastupitelstvo s ohledem na potenciálně volné peněžní prostředky může lépe rozhodnout o přijetí úvěru, neboť má představu, jestli bude obec schopná nalézt ve svém rozpočtu finanční prostředky na jeho splácení.

Přijetí úvěru pouze na projekt generující zisk. Dalším způsobem, kterým se obce brání před problémy se zadlužeností, je přijetí úvěru pouze na projekt, který jim po své realizaci zajistí dostatečný zisk pokrývající splátky úvěru. V případě analyzovaných obcí se jednalo o úvěry přijaté na výstavbu či rekonstrukci obecních bytů, kdy je úvěr splácen z vybraného nájemného, popř. výstavba fotovoltaické elektrárny. Příkladem toho, že i tento přístup může selhat, je obec Velká Kraš, kde byly v 90. letech při výstavbě větrné elektrárny nadhodnoceny výnosy, které z ní obci poplynou. Obci nezbyvaly finanční prostředky na splácení úvěru a dostala se do problémů.

Doporučení autorky

Ohledně řešení zadluženosti obcí se autorka diplomové práce ztotožňuje s názorem většiny představitelů obcí, kteří byly autorkou osloveni. Pokud je zastupitelstvo dostatečně pečlivé při rozhodování a bere v úvahu všechny relevantní okolnosti, mělo by být schopné se správně rozhodnout pro přijetí/nepřijetí úvěru. Hlavní je podle autorky práce úvaha o tom, zda je nutné projekt, na který si má obec vypůjčit, realizovat, zda se nejedná o zbytečnost, která obci nepomůže a navíc ji zatíží.

Zavedení dalších pravidel regulace ze strany státu je velmi problematické. Ač by některým obcím např. potřeba schválení půjčky krajem či ministerstvem pomohla předejít problémům se schopností splácet, jedná se o zásah do samosprávného fungování obcí.

V rámci zachování samostatnosti obcí by přicházel v úvahu zákon o bankrotu obcí, který by řešil danou problematiku. V případě, že by pro obce platila stejná pravidla, jaká jsou nyní dána pro fyzické osoby, měly by obce možnost vypořádat se s věřiteli, jejich platební neschopnost by byla řešena nezávislým soudem a nebyla by tak narušena jejich suverenita.

Jako nejreálnější a nejsnáze aplikovatelný nástroj, který by mohl vést ke snižování zadluženosti obcí, popř. eliminaci případů, kdy se obci situace vymkne z rukou, se jeví klást větší důraz na vzdělávání představitelů obce a členů zastupitelstev. Důkladné vzdělávání představitelů obcí by mělo být doporučeno především menším obcím, kde se starostou často stává člověk bez ekonomického vzdělání.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce byla analýza zadluženosti vybraných obcí. Analyzováno bylo celkem 13 obcí, z nichž každá byla zástupcem jednoho kraje ČR. Jednalo se o obce: Chotyně, Velká Kraš, Velká Jesenice, Střížovice, Machová, Semín, Líšťany, Královské Poříčí, Hrušovany, Závišice, Olovnice, Vavřinec a Bory. K analýze byla využita data získaná z databází Ministerstva financí ČR a výkazů jednotlivých obcí. Součástí analýzy bylo dotazníkové šetření mezi představiteli obcí, jehož cílem bylo zjistit, na jaké úrovni jsou jejich znalosti o regulaci zadluženosti a jaké jsou nejčastěji využívané nástroje regulace zadluženosti v analyzovaných obcích.

V teoretické části práce byly vysvětleny pojmy týkající se decentralizace veřejné správy a východiska jejího financování, dále bylo pojednáno o obci a jejím hospodaření, následně o vývoji zadluženosti obcí v ČR a nástrojích používaných k její regulaci. Cíl práce byl naplněn prostřednictvím provedení analýzy zadluženosti výše uvedených třinácti obcí pomocí ukazatele podílu cizích zdrojů a PNFV na celkových aktivech a ukazatele zadluženosti na jednoho obyvatele.

Po provedení analýzy bylo zjištěno, že žádná z analyzovaných obcí neměla ve sledovaném období problémy vyplývajícími z nadměrného zadlužení. Výše uvedené obce mají svůj dluh plně pod kontrolou a svůj dluh řádně splácí. Častou příčinou zvýšené zadluženosti lze spatřit v přijetí úvěru, které obce využívají na přechodnou dobu. Tyto úvěry jsou následně zcela či částečně splaceny přijatou dotací.

Podíl cizích zdrojů a PNFV na celkovém majetku obce větší než je doporučená hodnota 25% byl ve více než dvou obdobích zaznamenán v obcích Chotyně, Velká Kraš, Střížovice, Machová a Semín. I přes vysoké zadlužení nemají obce problémy a svůj dluh řádně splácejí. V obcích Vavřinec a Bory došlo k překročení 25% hranice pouze v jednom roce, jelikož obec přijatý úvěr nebo jeho větší část následující rok splatila přislíbenou dotací. U ostatních obcí nebyla kritická hranice ukazatele celkové zadluženosti překročena. U velké části obcí je možné pozorovat nárůst hodnoty ukazatele celkové zadluženosti v roce 2011. Podíl na růstu hodnoty ukazatele v tomto roce má z části reforma účetnictví státu, na jejímž základě mají obce od tohoto období povinnost odepisovat dlouhodobý majetek, což má za důsledek snížení hodnoty majetku ve vlastnictví obce.

Nejvyšší hodnoty ukazatele zadluženosti na jednoho obyvatele vykazuje od roku 2011 obec Chotyně. V roce 2011 se jednalo o hodnotu téměř 46 tisíc Kč na jednoho obyvatele. Protože obec přijatý úvěr řádně splácí, vykazovala hodnota dluhu na jednoho obyvatele v roce 2013

nižší částku, a to 35 tisíc Kč. Průměrně nejnižších hodnot zadluženosti na obyvatele vykazuje po celé sledované období obec Závašice, která přijala od roku 2001 jediný svůj dlouhodobý úvěr. Příkladem toho, jak hodnota majetku ovlivňuje ukazatele zadluženosti, je obec Hrušovany. I přesto, že se zde hodnota dluhu na obyvatele od roku 2005 pohybuje v rozmezí od 20 do 38 tisíc Kč, dluží obec pouze kolem 4 % hodnoty svého majetku.

Co se týče příčin zadlužení analyzovaných obcí, lze obecně říci, že se vždy jednalo o snahu o rozvoj obce a zlepšení její infrastruktury. Nejčastěji byly úvěry přijaty na financování výstavby či rekonstrukce obecních bytů, vodovodů, kanalizací a čističek odpadních vod.

Z výzkumu provedeného mezi představiteli jednotlivých obcí vyplynulo, že se jich většina při přijímání úvěrů řídí zdravým rozumem a za nejlepší nástroje regulace zadluženosti považují pečlivé zpracování rozpočtového výhledu a promyšlené přijímání úvěrů především na projekty, které budou v budoucnu generovat zisk.

Ač zadluženost obcí podle dostupných údajů mírně roste, nepovažuje autorka diplomové práce tento jev za příliš škodlivý. Většina obcí přijímá úvěry uváženě a důvodem jejich zadluženosti je rozvoj obce a její infrastruktury. Zavedení regulace zadlužení obcí pomocí nástrojů, jakým je např. schvalování půjčky nadřízeným orgánem či přímo státem v Německu, Irsku a při splnění určitých podmínek v Rakousku, nebo stanovení maximální částky, kterou si obce v daném roce mohou vypůjčit, viz Velká Británie, by bylo vzhledem ke stávající právní úpravě a postavení obcí v ČR zásahem do jejich suverenity. Na ukazatele zadluženosti obcí je dle názoru autorky nutné pohlížet s jistým odstupem, protože i obec, která překračuje hodnoty doporučené ministerstvem, nemusí mít nutně se splácením úvěrů problémy. Co se týče prevence problémů se zadlužením, ztotožňuje se autorka s názorem představitelů analyzovaných obcí v tom, že jejím nejdůležitějším prvkem je plánování, přemýšlení do budoucna a obezřetnost při přijímání půjček.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] ARISweb - Zobrazení výkazů organizací. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/aris/iarisorg/index.pl>
- [2] BŘEŇ, Jan. Základní principy hospodaření obce. *Deník veřejné správy* [online]. 2010 [cit. 2015-06-01]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6432524>
- [3] DAFFLON, Bernard. Local public finance in Europe: balancing the budget and controlling debt. Cheltenham: Edward Elgar, 2002. ISBN 1-84064-878-3.
- [4] Databáze měst a obcí: Regionservis. *Regionservis* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.regionservis.cz/databaze-mest-a-obci>
- [5] HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 233 s. ISBN 978-807-3802-639.
- [6] Informace o obci. *Oficiální stránky obce Olovnice* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.olovnice.cz/obec-1/informace-o-obci/>
- [7] *Informační portál Velké Jesenice* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.velkajesenice.cz/?pid=28>
- [8] *IRating* [online]. [cit. 2015-05-31]. Dostupné z: <http://www.crif.cz/%C5%98e%C5%A1en%C3%AD/Produkty/Pages/iRating.aspx#MUN>
- [9] JÍLEK, Milan. *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 426 s. ISBN 978-807-3573-553.
- [10] KAMENÍČKOVÁ, Věra. Bankrot obcí a zahraniční zkušenosti. *Deník veřejné správy* [online]. 2012 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6566427>
- [11] KAMENÍČKOVÁ, Věra. Rating obcí. *Deník veřejné správy* [online]. 2014 [cit. 2015-05-31]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6641648>
- [12] KOUDELKA, Zdeněk. *Obce a kraje podle reformy veřejné správy v roce 2001: (včetně textu zákona o obcích, zákona o krajích a zákona o okresních úřadech)*. 2. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2001, 423 s. ISBN 80-720-1272-X.

- [13] *Monitor - informační portál Ministerstva financí* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2013/>
- [14] Monitoring hospodaření obcí. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 2012 [cit. 2015-05-31]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/hospodareni-kraju-a-obci/monitoring-hospodareni-obci>
- [15] Nadměrné zadlužení obcí a námět věcného řešení problematiky. *Deník veřejné správy* [online]. 2011 [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6488036#>
- [16] NÁRODNÍ AKADEMIE REGIONÁLNÍHO MANAGEMENTU, O. S. *Manuál finanční analýzy* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.rozvojobci.cz/news/prilohy-k-manualu-pro-rizeni-rozvoje-obci/>
- [17] Naše Chotyně - Obec. *Chotyně* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.chotyne.cz/index.aspx?rub=30>
- [18] *Návrh zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, 2. změna*. 2015. Dostupné také z: <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9KGM74YC>
- [19] Nový model sdílených daní pro obce - 2013. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/prijmy-kraju-a-obci/2013/novy-model-sdilenych-dani-pro-obce-10890>
- [20] *Obec Strážovice* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.strizovice.cz/>
- [21] *Obec Líšťany. Oficiální stránky obce Líšťany* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.listany.cz/>
- [22] *Obec Machová* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.obecmachova.cz/index.php?nid=5111&lid=cs&oid=691545>
- [23] *O obci. Oficiální stránky obce Bory* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.bory.cz/cs/o-obci>
- [24] *O obci: Velká Kraš. Velká Kraš* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.velkakras.cz/o-obci/ds-52/p1=2140>
- [25] *O obci Závšice. ZÁVIŠICE* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.zavisice.cz/o-obci-zavisice.php#informace>
- [26] *O Královském Poříčí. Královské Poříčí, internetové stránky obce* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.kralovske-porici.eu/site/13-o-kralovskem-porici/>

- [27] PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1.
- [28] PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2004, 375 s. ISBN 80-726-1086-4.
- [29] PEKOVÁ, Jitka. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- [30] PETEROVÁ, Helena. Rozpočet a závěrečný účet – tvorba, zveřejnění, třídění a změny. *Deník veřejné správy* [online]. 2012 [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6544273>
- [31] POSPÍŠIL, Richard. *Veřejná ekonomika: současnost a perspektiva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2013, 195 s. ISBN 978-807-4311-123.
- [32] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2009, 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.
- [33] Průvodce Semínem. *Semín u Přelouče* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: http://www.seminuprelouce.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=14731&id_ktg=50&n=obec-semin&p1=51
- [34] *Rozklikávací rozpočet obce* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.rozpocetobce.cz/>
- [35] ŠULCOVÁ, Eva. *Municipal debt - solution and prevention* [online]. [cit. 2015-05-30]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/02%20FINANC/Eva%20Sulcova.pdf
- [36] ŠVUBOVÁ, Andrea. Obec Velká Kraš nemá nárok na dotace. *Český rozhlas* [online]. 2007 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/obec-velka-kras-nema-narok-na-dotace--324794
- [37] ÚFIS - Zobrazení výkazů organizací. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2015-06-11]. Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/ufis/iufisorg/index.pl>
- [38] Usnesení vlády ČR č. 346 o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby. *Sbírka zákonů ČR*. 2004.

- [39] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- [40] Veřejná databáze ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?page=strom&vo=tabulka&cislotab=ORG9020UC&voa=tabulka&go_zobraz=1&childsel0=5
- [41] Veřejná databáze ČSÚ. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?childsel0=5&cislotab=DEM1030CU&kapitola_id=368&voa=tabulka&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&childsel0=5&pro_4_41=564109
- [42] What, Why, & Where. *World Bank Group* [online]. 2001 [cit. 2015-06-09]. Dostupné z: <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/what.htm>
- [43] Zadluženost územních rozpočtů: Monitoring. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2007 - 2013 [cit. 2015-06-07]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu>
- [44] Základní informace o obci: Zajímavosti o obci. *Oficiální Stránky Obce Hrušovany* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.obce-hrusovany.cz/zajimavosti-o-obci/?more=3#msg3>
- [45] Základní charakteristika obce Vavřinec. *Obec Vavřinec v Moravském Krasu* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.vavrinec.cz/obec/>
- [46] Zákon č. 128/2000 Sb.: o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- [47] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.
- [48] Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů.
- [49] Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [50] Zákon č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí, ve znění pozdějších předpisů.
- [51] Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A: Obecné schéma běžného a kapitálového rozpočtu
- Příloha B: Výpočet ukazatele dluhové služby
- Příloha C: Hodnoty kritérií pro výběr vzorku obcí
- Příloha D: Přítomnost prvků občanské vybavenosti v jednotlivých obcích

Příloha A: Obecné schéma běžného a kapitálového rozpočtu

Schéma běžného rozpočtu:

Příjmy	Výdaje
Daňové: <ul style="list-style-type: none"> • Svěřené daně • Sdílené daně • Místní daně • Správní poplatky 	<ul style="list-style-type: none"> • Všeobecné veřejné služby • Veřejný pořádek • Vzdělání • Péče o zdraví • Bydlení • Komunální služby • Podnikání • Ostatní běžné výdaje (pokuty apod.) • Placené úroky • Běžné dotace jiným rozpočtům
Nedaňové: <ul style="list-style-type: none"> • Uživatelské poplatky za služby • Příjmy z pronájmu majetku • Příjmy od vlastních neziskových organizací • Zisk z podnikání 	
Přijaté transfery: <ul style="list-style-type: none"> • Běžné dotace ze státního rozpočtu • Běžné dotace ze státních fondů • Ostatní běžné příjmy (dary apod.) 	
Saldo – přebytek	Saldo – schodek

Zdroj: zpracováno podle [28]

Schéma kapitálového rozpočtu:

Příjmy	Výdaje
<ul style="list-style-type: none"> • Z prodeje majetku • Přijaté kapitálové dotace z rozpočtové soustavy • Příjmy z půjček • Příjmy z emise vlastních obligací • Přebytek běžného rozpočtu • Dary na investice aj. 	<ul style="list-style-type: none"> • Na investice • Kapitálové dotace jiným rozpočtům • Na nákup obligací, akcií • Poskytované střednědobé a dlouhodobé půjčky • Splátky dříve přijatých půjček • Krytí deficitu běžného rozpočtu

Zdroj: zpracováno podle [28]

Příloha B: Výpočet ukazatele dluhové služby

Číslo řádku	Název položky	Odkaz na rozpočtovou skladbu
1	daňové příjmy (po konsolidaci)	třída 1
2	nedaňové příjmy (po konsolidaci)	třída 2
3	přijaté dotace – finanční vztah	položka 4112 + 4212
4	dluhová základna	ř. 1 + ř. 2 + ř. 3
5	Úroky	položka 5141
6	splátky jistin a dluhopisů	položky 8xx2 a 8xx4
7	splátky leasingu	položka 5178
8	dluhová služba	ř. 5 + ř. 6 + ř. 7
9	UKAZATEL DLUHOVÉ SLUŽBY	ř. 8 děleno ř. 4

Zdroj: [38]

Příloha C: Hodnoty kritérií pro výběr vzorku obcí

Obec	Kraj	Počet obyvatel	Počet aktivních podnikatelských subjektů	Podíl obyvatel v produktivním věku
Chotyně	Liberecký	976	89	66%
Velká Kraš	Olomoucký	770	76	70%
Velká Jesenice	Královéhradecký	748	85	67%
Střížovice	Jihočeský	603	41	72%
Machová	Zlínský	628	60	67%
Semín	Pardubický	571	59	67%
Líšťany	Plzeňský	736	85	66%
Královské Poříčí	Karlovarský	819	69	68%
Hrušovany	Ústecký	561	42	69%
Závišice	Moravskoslezský	993	100	66%
Olovnice	Středočeský	522	55	67%
Vavřinec	Jihomoravský	866	78	66%
Bory	Vysočina	799	78	70%

Zdroj: zpracováno podle [40][41]

Příloha D: Přítomnost prvků občanské vybavenosti v jednotlivých obcích

Obec	Prvek občanské vybavenosti				
	MŠ	ZŠ	Vodovod	Kanalizace	Plynovod
Chotyně	ano	ano	ano	ano	ano
Velká Kraš	ano	ne	ano	ne	ne
Velká Jesenice	ano	ano	ano	ano	ano
Střížovice	ano	ne	ano	ano	ano
Machová	ano	ne	ano	ano	ano
Semín	ano	ano	ano	ano	ano
Líšťany	ano	ano	ano	ne	ano
Královské Poříčí	ano	ano	ano	ano	ano
Hrušovany	ano	ne	ano	ano	ano
Závišice	ano	ano	ano	ne	ano
Olovnice	ano	ne	ano	ano	ano
Vavřinec	ano	ne	ano	ne	ano
Bory	ano	ano	ve výstavbě	ano	ano

Zdroj: zpracováno podle [4] a informací z oficiálních webových stránek obcí